

# СПІС КРЫНІЦ І ЛІТАРАТУРЫ<sup>1</sup>

## Архівы і бібліятэкі

*Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі*

Ф. КМФ-18. Спр. 34, 88, 230, 231, 240, 243, 260, 261, 262.

Ф. 319. Воп. 2. Спр. 10, 533.

Ф. 694. Воп. 1. Спр. 18, 19, 20, 135, 199, 202, 287, 297, 463.

Ф. 1324. Воп. 1. Спр. 2.

Ф. 1705. Воп. 1. Спр. 1.

Ф. 1727. Воп. 1. Спр. 1.

Ф. 1737. Воп. 1. Спр. 2.

Ф. 1741. Воп. 1. Спр. 1, 2, 4.

Ф. 1751. Воп. 1. Спр. 3.

Ф. 1755. Воп. 1. Спр. 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 23, 24, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 41, 46, 48, 49.

Ф. 1761. Воп. 1. Спр. 3.

Ф. 1767. Воп. 1. Спр. 1.

Ф. 1771. Воп. 1. Спр. 1.

Ф. 1785. Воп. 1. Спр. 1, 5, 8, 12, 14, 42.

*Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі ў Гродне*

Ф. 474. Воп. 1. Спр. 1.

Ф. 525. Воп. 1. Спр. 2.

Ф. 1663. Воп. 1. Спр. 1, 9, 57, 89, 96, 98, 107, 310, 316, 319, 320, 330, 341, 426, 429, 591, 661, 662, 677, 678, 874, 932, 949, 4904.

Ф. 1664. Воп. 1. Спр. 3, 70, 310, 316, 320.

Ф. 1810. Воп. 1. Спр. 1.

*Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей*

КП 8735; КП 9216; 9219/9; КП 15195/1.

*Навукова-даследчы аддзел кнігазнаўства Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі*  
НББ 091/4024к.

*Цэнтральны дзяржаўны історычны архіў Украіны, м. Кіев*

Ф. 25. Оп. 1. Спр. 9.

*Нацыянальная бібліятэка Украіны імя В.І. Вернадскага*

Інститут рукопису. Ф. II. № 1389.

*Archiwum Główne Akt Dawnych*

*Archiwum Radziwiłłów*

Dz. I. Sygn. 4628, 7549, 7616, 7657, 7667, 8221, 8222, 8247, 8250, 8417.

Dz. II. Sygn. Ks. 7, 15.

Dz. V. Sygn. 18, 17959/II, 17960, 17984, 17987.

Dz. X. Sygn. 49, 50, 62, 69, 107, 108, 121, 222, 317, 318.

Dz. XI. Sygn. 18, 30, 61.

Dz. XVIII. Sygn. 313.

Dz. XXIII. Tek. 68. Pl. 1.

<sup>1</sup> Назвы рукапісаў, старадрукаў, кніг, артыкулаў падаюцца паводле арыгіналаў.

Archiwum Potockich z Radzyna. Sygn. 295, 317, 322, 324.

Archiwum Publiczny Potockich. Sygn. 339.

Archiwum Prozorów i Jelskich. Sygn. 7, 36.

Archiwum Tyzenhauzów. Sygn. C-2, G-205, G-656, G-748, G-757.

Archiwum Skarbu Koronnego, Rachunki Królewskie. Sygn. 221.

Tak zwana Metryka Litewska. Dz. III. Sygn. A-28.

*Gabinet rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego*

Sygn. 317, 347.

*Biblioteka Narodowa*

Rps. BN III 9100.

*Biblioteka Kórnicka*

Rps. 253 (Oddział mikrofilmów *Biblioteki Narodowej*), 804 (Oddział mikrofilmów *Biblioteki Narodowej*), BK 1195.

*Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu*

Rps. 94 (Oddział mikrofilmów *Biblioteki Narodowej*).

*Biblioteka Czartoryskich*

Rps. 1743 (Oddział mikrofilmów *Biblioteki Narodowej*).

*Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie*

Sygn. 3419, 3432 (Oddział mikrofilmów *Biblioteki Narodowej*).

*Литоўскі дзяржаўны гістарычны архіў (Lietuvos valstybės istorijos archyvas)*

Ф. 525. Воп. 8. Спр. 24, 51, 670, 1739, 1741.

Ф. 598. Воп. 1. Спр. 402, 404, 409, 1307, 1450, 1462.

Ф. 610. Воп. 3. Спр. 344.

Ф. 694. Воп. 1. Спр. 1.

Ф. 1040. Воп. 1. Спр. 187.

Ф. 1135. Воп. 2. Спр. 42.

Ф. 1177. Воп. 1. Спр. 3191, 3327.

Ф. 1280. Воп. 1. Спр. 1439, 1741.

Ф. 1292. Воп. 1. Спр. 182.

Ф. 1519 (Метрыка ВКЛ). Спр. 34, 47.

Ф. 1029. Воп. 1. Спр. 63—94, 96.

*Аддзел рукапісаў Бібліятэкі імя Урублеўскіх Літоўскай Акадэміі навук (Lietuvos mokslų akademijos Vrublievskių biblioteka Rankraščių skyrius)*

Ф. 1. Спр. 552, 554.

Ф. 2. Спр. 39.

Ф. 10. Спр. 668.

Ф. 16. Спр. 41, 45, 53, 54, 59, 72, 74, 78.

Ф. 31. Спр. 1243.

Ф. 40. Спр. 308, 441, 1136, 1157.

Ф. 43. Спр. 8185.

Ф. 2273. Спр. 1401.

*Аддзел рукапісаў бібліятэкі Віленскага ўніверсітэта (Vilniaus universiteto biblioteka Rankraščių skyrius)*

Ф. 3. Спр. 88, 2239.

Ф. 7. Кніга Гарадзенскага земскага суда 1694—1696 гг.

Ф. 57. Зала Б. Шафа 54. Спр. 2—5.

## Рукапісы

Кормчая, XVII ст. // Аддзел рукапісаў БЛАН. Ф. 19. Спр. 242.

Кормчая, XVII ст. // Аддзел рукапісаў  
БЛАН. Ф. 19. Спр. 243.

Мерило праведное, XIV в. Рэжым до-  
ступу: [http://www.stsl.ru/manuscripts/  
book.php?col=1&manuscript=015](http://www.stsl.ru/manuscripts/book.php?col=1&manuscript=015).

Паляя, XVI ст. // Аддзел рукапісаў  
БЛАН. Ф. 19. Спр. 83.

Паляя, XVI ст. // Аддзел рукапісаў  
БЛАН. Ф. 19. Спр. 84.

Правила святых (номоканон),  
XVII в. // Biblioteka Narodowa. Rps.  
Akc. 2737.

Статут 1566 г. // Biblioteka Kórnicka.  
Rps. 818, 2710.

Статут 1566 г. // Biblioteka Narodowa.  
Rps. IV. 3075.

Статут 1566 г. // Biblioteka Czarotoryskich.  
Rps. 1423.

Требник, XVI ст. // Аддзел рукапісаў  
БЛАН. Ф. 19. Спр. 206.

Требник, XVI—XVII ст. // Аддзел  
рукапісаў БЛАН. Ф. 19. Спр. 207.

Требник, XVI, XVIII стст. // Аддзел  
рукапісаў БЛАН. Ф. 19. Спр. 208.

Требник, 1545 г. // Аддзел рукапісаў  
БЛАН. Ф. 21. Спр. 2306.

Требник, XVII // Biblioteka Narodowa.  
Akc. 2995.

Требник, XVII ст. // Biblioteka Narodo-  
wa. Akc. 3004.

Требник, XVI ст. // Biblioteka Narodo-  
wa. Akc. 3005.

Часослов, XVI ст. // Аддзел рукапісаў  
БЛАН. Ф. 19. Спр. 223.

Чин исповедания, XVI ст. // Аддзел  
рукапісаў БЛАН. Ф. 19. Спр. 229.

Damianowicz S. Księga mowy na sey-  
mach, weselach y pogrzebach miane  
w sobie zamykające do których listy rozne  
epitafia y fraszki werszem pisanie są przy-  
danie (1645) // ЛДГА. Ф. 1135. Воп. 2.  
Спр. 46.

Federowski M. Pieśni i opisy obrzędów  
dorocznych, weselnych, chrzestnych i po-  
grzebowych z okolic Prużan, Białowieży,  
Wołkowyska, Swistoczy, Słonima, Lidy,  
Sokółki i Żołudka... // Gabinet rękopisów  
BUW. Sygn. 442.

H.K. Wesele białoruskie. Chreściny  
u ludu białoruskiego. 1897 // Gabinet rę-  
kopisów BUW. Sygn. 469, poz. 13.

Mowy na narodzenie i zmartwychwstanie  
Chrystusa oraz mowy ślubne i pogrzebo-  
we, XVII w. // Biblioteka Czarotoryskich.  
Rps. 1467.

Nomokanon, XVI w. // Biblioteka Naro-  
dowa. Akc. 2731.

Nomokanon recensiois serbicae sive  
collectio canonum ss. Apostolorum et  
conciliorum. 1599 // Biblioteka Narodo-  
wa. Rps. Akc. 10782.

Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego,  
1566 r. // Biblioteka Narodowa. Akc. 2049.

## Старадрукі

Еухологiон албо Молитвослов или  
Требникъ... [Кiев], 1646.

Еухологiон албо молитвословъ или  
требникъ. Лвовъ, 1682.

Еухологiонъ или Требникъ... Вилна,  
1697.

Еухологiон сий ест Требникъ языко-  
ловенский. [Супрасль], 1736.

Номоканон сий естъ законоправил-  
никъ. Львов, 1646.

Молитвѣник или Требникъ. Вилна,  
1617.

Молитовѣник или Требникъ из гре-  
ческого языка на словенски пере-  
веденный и исследованный. Стра-  
тынь, 1606.

Октоихъ ... Иоанна Дамаскина. Кутеи-  
на, 1646.

Статут Великого Княжества Литов-

- ского. Вильно, 1588 // Biblioteka Narodowa. BN XVI. F. 612.
- Статут Великого Княжества Литовского. Вильно, 1588 // Biblioteka Narodowa BN XVI. F. 561.
- Требникъ сиречь Молитовъник... Еве, 1641.
- Acta stanow Wielkiego Księstwa Litewskiego na pospolite ruszenie 21. 02. 1698. Wilno, 1699.
- Albertus Magnus. O sekretach białogłowskich, mocy ziół, kamieni y zwierząt osobliwych przetłumaczony. Amsterdam, 1695.
- Agenda albo forma porządku usługi świętey w zborach ewangelickich Koronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Gdańsk, 1637.
- Agenda sive exequiale divinorum sacramentorum per venerabilem virum dominum Martinum Canonicum Vilmensis Dyocesis edita, [impressum in Gdano per me Conradum Bomghartem. Anno Dni milesimo quadringentesimo nonagesimo nono. Et finitum est secunda feria ante festum barnabe].
- Agenda sev ritvs sacramentorum ecclesiasticorum ad uniformem ecclesiarum per universas provincias Regni Poloniae usum officio Romano conformati ... / studio et opera ... D. Hieronymi Povodouij. Cracoviae, 1591.
- Applauz weselny Jasnie Wielmożney Jey Mosci Pannie P. Auguscie Oginskiej Woiewodzance Trockiej przy słubnych kontratach z Jasnie Wielmożnym Jego Moscią Panem P. Konstantym Platerem Starostą Inflanskim od obligowaney fundatorskiemu imieniowi prowincyi Litewskiej Scholarum Piarum. Wilno, 1744.
- Awedyk K. Kazanie w niektórych materiałach tego politycznego i ucześniejszego wieku wiele potrzebnych. Lwow, 1757.
- Bartoszewski F. Phaenomenom szczęśliwe Lew y Słońce złączone na akce weselnym Wielmożnego JMP Andrzeia Kierszenszteyna Kryszipina Pisarza Polnego WXL, Starosty Szereszowskiego y Wielmożney JMP Racheli Brzostowskiej referendarzowny Pisarowny WXL, Miadzielskiej, Subockiej, Dawgowskiej, Bystrickiej, Oranskiej, Oziatskiej staroscianki. Wilno, 1692.
- Boczkowski A. Auguria magnae felicitatis inter nuptias perillustris & magnifici domini D. Petri Casimiri Wiazewicz Succamerarij Mściślauiensis, V. Palatini Smolenscensis, Aduocati Orsensis, Marschalci Tribunalitij et perillustris dominae Hedvigis Tyzenhauzowny Palatinidis Derpatensis concepta. Vilnae, 1645.
- Boczkowski A. Pochodzenia rodowitych kleynotow przy zacnym akcie weselnym Wielmożnego Iego Mości Pana Pana Piotra Kazimierza Wiazewicza Podkomorzego Mściślawskiego, Podwoiewodzkiego Smolenskigo, Woyta Orszanskigo, Marszałka Trybunalskiego y Wielmożney Iey Mości Paniey ładwigi Tyzenhauzowny Woiewodzianki Derpskiej zapaliona. Wilno, 1645.
- Bohganowicz P. Wiosna przed zgoniem zimy pospieszona fortunnym złączeniem herbowych kleynotow Jasnie Wielmożnych Domow Ich Mscow PP. Pacow y Ich Mscow PP. Podbereskich na akcie weselnym Wielmożnego IMP Iana Paca Botockiego Starosty, Rotmistrza IKM y Wielmożney IMsci Panny Teressy Podbereskiej Woiewodzianki Smolenskey przedstawiona. Wilno, 1680.
- Budny B. Krotkich o węzłowatych opowieści, które po grecku zowią Apophemata. Lubcza, 1614; Kraków, 1635.

- Dambrowski S. *Desideria christianorum albo pragniena duchowne chreścianskich ludzi. Nad zmarłym ciałem zanie urodzoney y szlachetney paney JMP Elżbiety Nonhartowny Naruszewiczowey*. Wilno, 1624. // Sarcevičienė J. *Lietuvos didikės proginėje literatūroje: portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005. P. 407—435.
- Drobiszewski H. *Piramidy fatalnym śmiertelności wypiaconey katafalku, na publicznych ekzekwach Iego Mosci Pana Stefana Gławbicza Przesławskiego Stolnika Brzeskiego w kościele Słonimskim WW. OO. Bernardynow pogrzebowym wystawione kazaniem*. Wilno, 1695.
- Dubowicz A. *Kazanie na pogrzebie Jasnie Wielmożnego Jego Mości Pana Pan Theophila Tryzny wojewody Brzeskiego, Wołkowyskiego, Błudnieńskiego i inn starosty*. Wilno, 1645.
- Dubowicz A. *Haft ręka Boża na dobrej duszy Wielmożney Jey Mości Paney Heleny Sapieżanki Kuncewiczowey, Chorążney Lidzkiej, Koniawskiej, Dubickiej i inn starościny*. Wilno, 1645.
- Dubowicz I. *Kazanie na pogrzebie IWP Barbary Naruszewiczowny Ianuszowey Skumunowey Tyszkiewiczowey Woiewodziney Trockiej, Iurborskiej, Nowowolskiej etc, etc starościny*. Wilno, 1627.
- Galecki M.A. *Strzała wieczney szczęśliwości kresu dopędzająca w wybornym biegu pobożnego życia Jasnie Wielmożnego Jego Mości Pana Pan Mikołaja Krzysztofa z Chalca Chaleckiego, Wojewody Nowogrodzkiego, Wołkinickiego, Lepuńskiego i in. starosty*. Wilno, 1654.
- Ginkiewicz M. *Kazanie na pogrzebie dobrej pamięci Jey Mości Paney Pani Zofiej z Drucka Lubeckiej Pawłowej Laskowskiej*. Wilno, 1649.
- Gołembowski C. *Poiedynek śmierci z życiem na pogrzebie Jasnie Wielmożnego JMP Krzysztofa Zygmunta Paca, Kanclerza WKL, Pińskiego, Wilkiskiego, Wilkowiyskiego, Tryskiego, Koźmienickiego, Ostryńskiego, Leśniczey, Niemonoyskiego starosty, ekonomiey Olickiey administratora y Jasnie Welmożney JMP Głarysy Isabelli Eugenii Pacowey, WKL Kancleryny, z familii de Mailly*. Warszawa, 1685.
- Gorzka wolność młodzieńska, albo odpowiedź na Złote iarzmo małżeńskie, przez Iedną Damę Dworską, imieniem drugich wyrażona, y na widok podana. B/d, B/m.
- Gravini A. *Harmonia żałobna JMP Iana Haraburdy na Swisłoczy Dziedzicznego dzierżawce, Jasnie Wielmożnego Pana IMP Michała Haraburdy, Kasztelana Mieńskiego syna*. Wilno, 1613.
- Hadzieiowicz K. *Lilie woniejące kleynotów oyczystych Jasnie Wielmożnych domow Przeznaczym Aktem Weselnym Wielmożnego IMP Iana Paca Botockiego Starosty z Wielmożną IM Panną Teressą Podbereska Woiewodzianką Smolenska Złączone*. Wilno, 1680.
- Iurewicz I. *Dźwięk lutni Apollina strzały, y Diany kieżycowi przy wesołym Hymeneuszu Wielmożnego Iego Mci Pana Kazimierza Iana Sapielhy podskarbiego nadwornego WXL Brzeskiego, Wołpeńskiego starosty y Wielmożney Jey Mci Pani Krystyny Hlebowiczowny, starościanki Zmudskiej*. Vilnae, 1667.
- Janowicz W. *Złoty połow na rzekach y wodach śmiertelności świata tego albo kazanie na pogrzebie JMP Elżbiety Stachowskiej*

- Karżynyey Skarbnikowey  
Trockiey, Sędzinyey Wilkomirskiey.  
Wilno, 1665.
- Kandor liliowy kwitnącey bramy przy  
rozkwitłej uprzemych serc przyjaź-  
ni Iasnie Wielmożnego Ięomości  
Pana Krzysztofa Konstantyna Paca  
Marszałka Trybunału WKL, Pisarza  
tegoż WKL, Starosty Kowieńskiego  
y oraz Iasnie Wielmożney Ięmości  
Panny Barbary Oginskiej Kasztelan-  
ki Witebskiej Aktowi Weselnemu ap-  
plauduiącym Wsławionym Rytmem.  
Vilnae, 1715.
- Korsak J. Kazanie na pogrzebie  
WP Mikołaię Wolskiego na  
Krzemienicy, Kasztelana  
Witepskiego. Miane w kościele  
Krzemienickim. Wilno, 1621.
- Łapczyński A. Ziemiśki olim assysten-  
cya niebiam przy wysokim chime-  
nie Iasnie Wielmożnego JMCI Pana,  
Pana Kazimirza hrabi na Bychowie,  
Zasławie, Dąbrowny, Drui, Sapiechy,  
Wolpińskiego, Onikszteńskiego,  
Rakańcinskiego, Ławryńskiego sta-  
rosty z Iasnie Oświeconą Panstw  
Rzymskich y na Nieswieżu, Olyce,  
Klecku, Ślucku Xiezną JMCA Panną  
Karolina na Mirze, Szydłowcu, Kro-  
żach, y Białey hrabianką, kanceler-  
zanką Wielką WXL. Wilno, 1727.
- Oderborn P. De Russorum religione, riti-  
bus nuptiarum, funerum, victu, vesti-  
tu, &c. et de Tartarorum religione ac  
moribus: vera et luculenta Narratio.  
Ad D. Davidem Chytraeum recens  
scripta. [Rostock] Excudebat Step-  
hanus Myliander, 1582.
- Olszewski J. Kazanie na pogrzebie Anny  
Sapieżanki Radziwiłłowej. Wilno,  
1627.
- Oziemłowski I. IMP Iohannie Petronelle,  
Eudoxiey Zawiszance Kasztallance  
Witepskiej & etc & etc złotego pier-  
ścienia ślubniego z herbu Tyszkiewi-  
czowskiego y Zawiszanskiego win-  
szuie. Wilno, 1647.
- Oziemłowski I. Annuli nuptiales ad feli-  
ces et augustos Hymenaeos perillustris  
ac Manifici D[omi]ni D. Petri Vladislai  
De Kamionogrod Kamienski Castel-  
lanidae Msciclavien[sis] dapiferi et  
aulibi cubiculari S. R. M. Brahynensis  
Kozuchouiensis etc etc. Tenutarij  
nec noc rerillustris ac M. D[omi]ane  
D. Iohannae Petronellae Eudoxiae  
De Biagrud Zawiszanka Castellandis  
Vitepsensis. [Vilnae, 1647].
- Paprocki B. Nauka Rozmaitych Philozo-  
phow, około obierania żony, iako też  
młodziencom iedni radzą drudzy też  
odradzaią się ożenić, rozpowiedaiąc  
im rozmaite przyczyny do tego, krot-  
kim wierszem z łaćńskiego ięzyka na  
polski pilnie zebrana. Kraków, 1602.
- Pawinski I. Thalassio albo Pochodnia  
Goraiąca na wesele Ięgo Mości Pana  
P. Hrehorego Stanisława Piotrowsk-  
iego Stolnika Nowogrodzkiego,  
Dworanina Krola Ięgo Mości także  
Iey Mości Panny P. Nastaziey Tryzni-  
anki. Wilno, 1643.
- Peski S. Sześć hydriy abo stągwi wody  
przygod stanu małżeńskiego w wino  
szczęścią słowem boskim przemie-  
nionej na przezacne gody Ie(g)  
o M. Pana P. Alexandra Chreptowicza  
y Iey Mości Panny Bohdany Żyżem-  
skiej corki Ie(g)o M. Kniazia Iarosza  
Żyżemskiego Podkomorzego Mozer-  
skiego. [Wilno, 1620].
- Protasowicz J. Paranymphus. Wilno, 1595.
- Prus W. Senator w Iasnie Wielmożnym  
Panu JMP Mikołai IV Hlebowiczu na  
Dabrownie Kasztelanie Wileńskim,  
Oniksztyńskim, Radoszkowskim  
starosce oraz dworanin pokoiowy  
JKM w Wielmożnym panie Janie  
Hlebowiczu na Dabrownie synu  
kaszteliana pomienionego. Wil-  
no, 1633.

- Rodkiewicz S.X. Szczęśliwy lot strzały w herbow na Dąbrow albo fortune dwóch przeswietnych domow spowiniwacenie przy weselnym akcie Iego Mości Pana P. Iana z Skorul Skorulskiego Marszałkowica Kowie(n)skie(go) z Wielmożną Iey Mością Panną P. Ludowiką z Ciechanowca Oboznianką WXL, Staroscia(n)ka Opeską. Vilna, 1683.
- Roma in flore flos par regnorum reginae romae in vicario reginae maiestatis lilio illustrissimi domini D. Christophori Constantitni Pac, Supremi Mareschalci Tribunalis M.D.L. Eiusdemq; Dukatus Notari, Capitanei Caunensis, Sociantis eviterni floridissimi connubij faedere illustrissimam dominam D. Barbaram de Kozielsk Oginska Castellanidem Vitebscensem... Vilnae, 1713.
- Rzezawski F.E. Złota liga po zerwanym seymie warszawskim w dożywotnią przyjaźń Iasnie Oswieconych Xiążąt Michałą Denhoffa, Pułkownika I.K.M. y Lukrecyi Katarzyny z Radziwiłow Grudzinskiy, Gołubskiy, Guzowskiy, Grzybowskiy, & Starosciny. Warszawa, 1713.
- Sakowicz K. Perspektywa y obiasnienie błędow, herezyey y zabobonow w Grekoruskiej cerkwi Disunitskiej, tak w artykułach wiary, iako w administrowaniu sakramentow y w inszych obrządkach y ceremoniach znaydujących się. Krakow, 1642.
- Sarbowski M.K. Hymendora honore et gloria intervucis almae Academiae Vilensis nomine illustrissimis spon-sis D.D. Ioanni Stanislae Sapieha M.D.L. Curiae Marschalco, Slonimen, Mscibouien, Bludzinien & Capitano et D.D. Annae Chodkiewicziae illustrissimi D.D. Ioannis Caroli Chodkiewicz Palatini Vilensis M.D.L. Executum Ducis, Liouoniae Gubernatoris, Comititis in Szkłow, Mysz & Bychow, Derpatensis, Lubenensis, Velonenensis Capitaei & filiae. [Vilnae, 1620].
- Sarbowski M.K. Laska marszałkowska na pogrzebie Iasnie Wielmożnego Pana Jego Mości Pana Jana Stanisława Sapiehi Marszałka WKL, Slonimskiego, Błudnieckiego, Maikowskiego starosty. Vilnae, 1635.
- Schonflissius A. Obchod pogrzebu JM Pana Piotra Nonharta niegdy horodniczego wileńskiego, orańskiego, rakaczynskiego, Lawaryskiego starosty. Lubcza, 1633.
- Skarga P. Kazania o siedmi Sakramentach Kościoła S. Katolickiego. Kraków, 1606.
- Spizarnia aktów rozmaitych ktore sie przy załotach, weselach, bankietach, pogrzebach y tym podobnych inszczych zabawach swieckich, odprawować zwykły. Krakow, 1636.
- Statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Wilno, 1614 // Biblioteka Narodowa XVII. 4.1191.
- Statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego od Naiasnieyszego Hospodara Krola I.M. Zygmonta III na koronacyey w Krakowie roku 1588 wydany, a teraz po raz drugi podany w czym Statuta Korony Polskiej z Statutem WXL sa zgode w czym zas sa rozne: textu samego Statutu ni w czym nie odmieniac przy artykułach tego Statutu na brzegach iest położono. Wilno, 1619. // Biblioteka Narodowa XVII. 4.3228; XVII. 4.1719; XVII. 4.2074; XVII. 4.1782.
- Statut Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Wilno, 1648.
- Synodus provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosciae anno 1720. Romae, 1724.



- Synopsis albo karotkie spisanie praw, przywileiow, swobod i wolności od ... krolow polskich y wielkich książąt litewskich WX Lit. y Ruskiego prze-  
zaczemu starowiecznemu narodowu  
ruskiemu ... nadanych. [Wilno, 1632].
- Sześć aktow dla zborow Ewangelisskich  
Korony i WXL. Krolewec, 1742.
- Traktat o wieczno-trwałey przyjaźni  
xiężęcego orła z heroiczna ręka pod  
sarmackim niebem na wiekopomney  
sławy placu zawarty przy 2 konfede-  
rowanych słubnym perścieniem af-  
fektach Jasnie Wielmożnego JMP Ka-  
zimirza Sapiehy hrabi na Bychowie,  
Zasławie, Dąbrownie, Drui, generała  
artyleryi WXL, starosty Wołpińskiego,  
Onikszenskigo, Rakacinskigo,  
ławarynskigo etc y Jasnie Oswieconey  
xiężney JM Karoliny Radziwiłłowny,  
Kancelarzki WXL etc przy publicz-  
nych applauzach szczupłym łakoniz-  
nem opisany. Wilno, 1727.
- Volan A. Nuptiae Radiviliae hoc ets Ad...  
Georgium Radivilum, castellan Tro-  
censem et Sophiam Ioannis Zboro-  
vi[i], castellani Gnesnensis... [Vil-  
nae, 1601].
- Wereszczynski J. Kazanie przy przyimo-  
waniu swiatosci małżeństwa. Kra-  
kow, 1585.
- Withuński A. Tyara wieczności Jasnie  
Oswieconey xiężny Katarzyny z Po-  
toka Radziwiłłowey xiężny na Birżach  
i Dubinkach, naywyższy podkomo-  
ryny WKL, Kazimirskiej, Kamie-  
nieckiej, Seywenienskij starosciny.  
Wilno, 1643.
- Wosinski A. Przedmowy weselne także  
y pogrzebowe z pilnością złożone,  
y każdemu politykowi potrzebne  
y pożyteczne. Krakow, 1633.
- Woydagowicz M. Wesele starożytności  
przy przezacnym akce godownym  
Ich MM. PP. Jego M.P. Jerzego Hara-  
burdy y Jey Mosci Anny Krystyny Za-  
wiszanki Podskarbianki WXL. B/d.
- Woyniłowicz M. Strzała w wielmożnym  
Litaworze JWP Janie Chreptowiczu  
Woiewodziczu Nowogrodskiemu  
do celu sławy y dzielności godząca  
przy pogrzebowym akcie w Wisznie-  
we r. 1677, 21 stycznia. // Аддзел  
рыканіцаў ББҮ. Ф. 3. Спр. 88.
- Woysznarowicz K. Marmur na którym  
budynek iasny wysoce urodzony  
JMP Iagnieszki Czernickiej Komoro-  
wey. Wilno, 1645.
- Woysznarowicz K. Orator polityczny we-  
selnym i pogrzebowym służą aktom.  
Tak stanowi duchownemu, iako ry-  
cerskiemu potrzebn. Krakow, 1677.
- Wysocki S. Kazanie na pogrzebie Jasnie  
Oswieconiego księcia JMP Jana Syme-  
ona Olelkowicza z łaski Bożej księcia  
Śluckiego y Kopylskiego, ostatecznego  
męskiej płci tej zacney y starodawney  
familiei potomka. Wilno, 1593.
- Zienowicz K. Wieniec z herbowych kley-  
notow Jasnie Wielmożnych Domow  
Ich Mscow Panow Słuszkow y IchM-  
scow Panow Podbereskich uwity na  
weselny akt Wielmożnego Iego Msci  
Pana Dominika Słuszki Starosty Rze-  
czyckiego etc y Wielmożney Iey Msci  
Panny Konstanty Podbereskey Woie-  
wodzianki Smolenskij, Staroscianki  
Upickiej prezentowany. Wilno, 1677.
- Złoto jarmo małżeńskie. B/m, b/do
- Zona wycwiczona Melius autem sic. Dla  
młodzianow tych, którzy wiek swoy  
iakoby Wiosnę w Zimę obracając;  
Letnich y Iesiennych szukaiają pożytk-  
kow y wczasow. Wprzod, od Jego  
Mści P. Abrah: Prowany Kawalera  
Malteńskiego. A teraz powtore od  
Iana Karola Dachnowskiego N. B.  
światu ukazana. B/m, b/d.
- Żoładkiewicz B. Kazanie o sakramencie  
małżeńskim. T. 1. Kalisz, 1781.



## Друкаваныя крыніцы

Акты, издаваемые Виленскою комиссиею для разбора древних актов. Т. 8. Акты Виленского гродского суда. Вильна, 1875.

АВАК. Т. 10. Акты Виленского магистрата и магдебургии. Вильна, 1879.

АВАК. Т. 11. Акты Главного литовского трибунала. Вильна, 1880.

АВАК. Т. 12. Акты Главного литовского трибунала. Вильна, 1883.

АВАК. Т. 15. Декреты Главного литовского трибунала. Вильна, 1888.

АВАК. Т. 17. Акты Гродненского земского суда. Вильна, 1890.

АВАК. Т. 20. Акты, касающиеся города Вильны. Вильна, 1893.

АВАК. Т. 21. Акты Гродненского земского суда. Вильна, 1894.

АВАК. Т. 22. Акты Слонимского земского суда (1555—1570). Вильна, 1895.

АВАК. Т. 24. Акты о боярах. Вильна, 1897.

АВАК. Т. 26. Акты Упитского гродского суда. Вильна, 1899.

АВАК. Т. 32. Акты Вилкомирского гродского суда. Вильна, 1907.

АВАК. Т. 34. Акты, относящиеся ко времени войны за Малороссию (1654—1667). Вильна, 1909.

АВАК. Т. 36. Акты Минского гродского суда. 1582—1590 гг. Вильна, 1912.

Акты Литовской метрики. Т. 1. Вып. 2. 1499—1507 / Собр. Ф.И. Леонтовичем. Варшава, 1897.

Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные Археографическою комиссиею. Т. 1—3. СПб., 1848; Т. 4. СПб., 1851.

Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные и изданные археографическою комиссиею. Т. 1. 1361—1598. СПб, 1863.

Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси. Т. 1. Вильна, 1867; Т. 2. Вильна, 1867; Т. 3. Вильна, 1867; Т. 6. Вильна, 1869; Т. 9. Вильна, 1870.

Архив Юго-западной России, издаваемый временною комиссиею для разбора древних актов, высочайше учреждённую при Киевском Военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. Ч. 8. Т. 3. Акты о брачном праве и семейном быте в Юго-западной Руси в XVI—XVII вв. Киев, 1909.

Беларускі архіў. Т. 2: (XV—XVI). Менск, 1928; Т. 3: (XV—XVIII). Менск, 1930.

Белорусский архив древних грамот. Ч. 1. Москва, 1824.

Белорусский сборник XVII века. Рукопись могилёвского епархиального церковного древнехранилища // Сборник статей Могилёвских Губернских Ведомостей / Под ред. Е.Р. Романова. Вып. 1. 1898 и 1899 гг. Могилёв-Губернский, 1900.

Белоруссия в эпоху феодализма. Т. 1. С древнейших времён до середины XVII века. Минск, 1959.

Візіты уніяцкіх цэркваў Мінскага і Навагрудскага сабораў 1680—1682 гг.: зборнік дакументаў / Укладальнік Д.В. Лісейчыкаў. Мінск, 2009.

Владимирский-Буданов М.Ф. Хрестоматия по истории русского права. Вып. 1. Киев, 1876; Вып. 2. Киев, 1887.

Вольф Г. Пэрэгрынацыі // Спадчына. 1998. № 3. С. 179—195.

- Гармония Восточной церкви с костёлом Римским 1608 года // Памятники полемической литературы в Западной Руси. Кн. 2. Петербург, 1882. С. 169—222.
- Герберштейн С. Записки о Московитских делах / Введение, перевод и примечания А.И. Малеина. СПб., 1908.
- Гісторыя Беларусі ў дакументах і матэрыялах. Т. 1: IX—XVIII ст. / Склад. В.К. Шчарбакоў, К.І. Кернажыцкі, Д.І. Даўгяла. Мінск, 1936.
- Документы Московского архива Министерства Юстиции. Т. 1. Москва, 1897.
- Древнерусские княжеские уставы XI—XV вв. Москва, 1976.
- Историко-юридические материалы, извлечённые из актовых книг губернии Витебской и Могилёвской, хранящихся в центральном архиве в Витебске. Вып. 6. Витебск, 1876; Вып. 7. Витебск, 1877; Вып. 8. Витебск, 1877; Вып. 9. Витебск, 1878; Вып. 10. Витебск, 1879; Вып. 21. Витебск, 1900; Вып. 22. Витебск, 1891; Вып. 25. Витебск, 1894.
- Каталог пергаментов / Сост. Р. Ясас. Вильнюс, 1980.
- Катэхізіс: Помнік беларускай Рэфармацыі XVI ст. / Адаптаваны тэкст, пер. з старажыт. бел. мовы Н. Кабелка. Мінск, 2005.
- «Книги законные» содержащая в себе, в древне-русском переводе, византийские законы земледельческие, уголовные, брачные и судебные / Издал А. Павлов. СПб., 1885.
- Краткий Катехизисъ, изданный въ Киево-печерской Лавре в 1645 г. // Голубев С. Киевский митрополит Пётр Могила и его сподвижники. Т. 2. Киев, 1898. Приложения. С. 358—487.
- Лазутка С. Первый Литовский Статут (1529 г.). Палеография и факсимиле рукописей списков Замоиских и Фирлейского. Вильнюс, 2007.
- Ласіцкі Я. [Шлюбныя звычаі на Беларусі ў XVI стагоддзі] // Вяселле: Абрад / Уклад., уступ. арт. і камент. К.А. Цвіркi; Муз. дадат. З.Я. Мажэйка; Рэд. В.К. Бандарчык, А.С. Фядосік. 2-е выд. Мінск, 2004. С. 38—39. (Łasicki J. De Russorum Moskovitarum et Tartarorum religiona, sacrificiis, nuptiarum, runerum ritu. Spiraе, 1582. P. 241—245).
- Литвин М. О нравах татар, литовцев и москвитян. Москва, 1994.
- Литовская метрика, государственный отдел Великого Княжества Литовского при правительствующем Сенате. Т. 1 / Сост. Л.К. Зельверович. СПб., 1883.
- Лифос або kamien z prochy prawdy cerkwie świętey prawosławnięy ruskiey. Kijow, 1644. // Архив ЮЗР. Часть 1. Том IX. Лифос, 1644. Киев, 1893. С. 1—414.
- Малиновский И. Сборник материалов, относящихся к истории панов-рады Великого княжества Литовского. Томск, 1901.
- Метрыка Вялікага Княства Літоўскага. Кн. 28. (1522—1552 гг.) / Падрыхтоўка тэкстаў да друку і навук. апарат: В. Мянжынскі, У. Свяжынскі. Мінск, 2000.
- Метрыка Вялікага Княства Літоўскага. Кн. 30 (1480—1546) / Падрыхт. В.С. Мянжынскі. Мінск, 2008.
- Метрыка Вялікага княства Літоўскага: Кн. 43 (1523—1560) / Падрыхт. В.С. Мянжынскі. Мінск, 2003.
- Метрыка Вялікага княства Літоўскага. Кн. 44. (1559—1566) / Падрыхт. А.І. Груша. Мінск, 2001.

- Метрыка Вялікага Княства Літоўскага. Кніга 46. 1562—1565. Кніга запісаў 46 (копія канца XVI ст.) / Падрыхтаваў В.С. Мянжынскі. Мінск, 2006.
- Одэрборн П. Праўдзівы і грунтоўны аповед пра веру русаў // Беларускі гістарычны агляд. 2005. Том 12. Сшыткі 1—2 (22—23). С. 167—189.
- Описание документов архива западно-русских униатских митрополических. Т. 1. 1470—1700. СПб., 1897.
- Описание документов и бумаг, хранящихся в Московском архиве Министерства юстиции. Кн. 21. Москва, 1915.
- Описание рукописей Виленской публичной библиотеки, церковно-славянских и русских. Сост. Ф. Добрянский. Вильна, 1882.
- Описание рукописного отдела Виленской публичной библиотеки. Вып. 3. Вильна, 1898; Вып. 5. Вильна, 1906.
- Опись документов Виленского центрального Архива древних актов. Вып. 7. Вильна, 1909.
- Осада Пскова глазами иностранцев: Дневники походов Батория на Россию (1580—1581 гг.) / Вступ. ст. и коммент. д.и.н. проф. А.А. Михайлова; биогр. очерк Н.Ф. Левина. Псков, 2005.
- Охотский Я.Д. Рассказы о польской старине. Т. 1. СПб., 1874.
- Памятники римского права: Законы 12 таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. Москва, 1997.
- Первый Литовский Статут (1529 г.) / С. Лазутка, И. Валиконите, Э. Гудавичус. Вильнюс, 2004.
- Полное собрание русских летописей. Т. 1. Лаврентьевская и Троицкая летописи. СПб., 1846.
- Полоцкие грамоты XIII — начала XVI вв. Вып. II / Сост. А.Л. Хорошкевич. Москва, 1978.
- Помнікі мемуарнай літаратуры Беларусі XVII ст. Мінск, 1983.
- Помнікі старажытнай беларускай літаратуры / Пад рэд. Ю.С. Пшыркова. Мінск, 1975.
- ПСРЛ. Т. 32. Хроники: Литовская и Жмойтская, и Быховца. Летописи: Баркулабовская, Аверки и Панцырного. Москва, 1975.
- ПСРЛ. Т. 35. Летописи белорусско-литовские. Москва, 1980.
- Русская историческая библиотека. Т. 4. Памятники полемической литературы в Западной Руси. Кн. 1. СПб., 1878.
- РИБ. Т. 6. Памятники древнерусского канонического права. Ч. 1. (Памятники XI—XV в.). СПб., 1880.
- РИБ. Т. 20. Литовская метрика. Т. 1. Петербург, 1903.
- РИБ. Т. 33: Литовская Метрика. Отдел третий. Ч. 3: Книги публичных дел. Переписи Литовского войска. Петроград, 1915.
- Российское законодательство X—XX веков. В 9 т. Т. 1. Законодательство Древней Руси / Отв. ред. В.Л. Янин. Москва, 1984.
- Русско-белорусские связи во второй половине XVII в. (1667—1686 гг.). Сборник документов. Минск, 1972.
- Салическая правда. Москва, 1950.
- Сборник палеографических снимков с древних грамот, хранящихся в Виленском центральном архиве и Виленской публичной библиотеке. Вып. 1. (1432—1548). Вильна, 1884.
- Свяжынскі У.М. «Гістарычныя запіскі» Ф. Еўлашоўскага. Мінск, 1990.

- Собрание государственных и частных актов, касающихся истории и со-единённых с ней владений (от 1387 до 1710 года), изданное Виленскою археографическою комиссиею под редакцией Маврикия Круповича. Вильно, 1858.
- Собрание древних грамот и актов городов: Вильно, Ковна, Троку, православных монастырей, церквей и по разным предметам. Ч. 2. Вильно, 1843.
- Собрание древних грамот и актов городов Минской губернии, православных монастырей, церквей и по разным предметам. Минск, 1848.
- Статут Великого княжества Литовского 1529 года / Под ред. К.И. Яблонинскиса. Минск, 1960.
- Статут Великого княжества Литовского 1566 года и поправки статутные 1578 года // Временник Московского о-ва истории и древностей российских. 1855. Кн. 23. С. 1—242.
- Статут Вялікага княства Літоўскага 1566 года. Мінск, 2003.
- Статут Вялікага княства Літоўскага 1588: Тэксты. Давед. Камент. / Беларус. Сав. Энцикл.; Рэдкал. І.П. Шамякін і інш. Мінск, 1989.
- Судебная книга витебского воеводы, господарского маршалка, волковысского и оболенского державцы М.В. Ключко. 1533—1540 (Литовская метрика. Книга № 228. Книга судных дел № 9 / [публ. подг. В.А. Воронин, А.И. Груша, И.П. Старостина, А.Л. Хорошкевич; отв. ред. А.Л. Хорошкевич, Г.Я. Голенченко]). Москва, 2008.
- Тастаменты шляхты і мяшчан Беларусі другой паловы XVI ст. (з актавых кніг Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі) / А.Ф. Аляксандрава, В.У. Бабкова, І.М. Бобер; Нац. гіст. архіў Беларусі. Мінск, 2012.
- Унія в документах / Собр. и сост. В.А. Теплова, З.И. Зуева. Минск, 1997.
- Фонды Национального исторического архива Беларуси: справочник. Минск, 2006.
- Хроника Быховца. Москва, 1966.
- Эклога. Византийский законодательный свод VIII века / Вступ. ст., пер., коммент. Е.Э. Липшиц. Москва, 1965.
- Akty Sinodów prowincjonalnych Jednoty Litewskiej 1611—1625. Wilno, 1915.
- Aeneas Sylvius Preussen betreffende Schriften, herausgegeben von Th. Hirsch. De Lituania // Scriptores rerum Prussicarum. Band. IV. Leipzig, 1870. S. 237—239. (Aeneae Sylvii historia de Europa c. XXVI. Edit. Basileae 1551. f. 417).
- Amor dziś moim hetmanem. Warszawa, 1995.
- Archiwum domu Radziwiłłów. T. VIII. Kraków, 1885.
- Archiwum Komisji prawniczej. T. 7. Kraków, 1900.
- Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie. T. 1. 1366—1506. Lwów; 1887. T. 3. 1432—1534. Lwów, 1910; T. 4: 1535—1547. Lwów, 1894.
- Archiwum XX. Sanguszków w Sławucie. T. 6. 1549—1577. Lwów, 1910; T. 7. 1554—1572. Lwów, 1910.
- Chrapowicki J.A. Diariusz. Cz. 1: 1656—1664 / Oprac. T. Wasilewski. Warszawa, 1978.
- Chrapowicki J.A. Diariusz. Cz. 3: 1669—1673 / Oprac. L.A. Wierzbicki. Warszawa, 2009.

- Daniłowicz I. Skarbiec dyplomatów pańskich, cesarskich, królewskich, książęcych. T. 1. Wilno, 1860; T. 2. Wilno, 1862.
- d'Argquien de la Grange M.K. Listy do Jana Sobieskiego. Warszawa, 1996.
- Dokumenty Soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski. T. 4 (1511—1870). Lateran V, Tryden, Watykan I. Układ i opracowanie ks. A. Baron, ks. H. Pietros. Kraków, 2005.
- Dzieła wszystkie. T. 1. Carmina. Wiersze łacińskie / Oprac. J. Krókowski. Wrocław, 1958.
- Kochanowski J. Dzieła polskie. T. III. Warszawa, 1953.
- Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej. T. 1—3: 1387—1507 / Wydał J. Fiałek i W. Semkowicz. Warszawa; Kraków; Lublin, Łódź; Poznań; Wilno; Zakopane, 1932.
- Kossow S. Exegesis. Kiev, 1635 // Архив ЮЗР. Часть 1. Том VIII. Полемика южноруссов с протестантами за XVI и XVII вв. Киев, 1914. C. 422—447.
- Lietuvos Metrika. Kn. 1 (1380—1584): Užrašymų knyga 1 / Parengė A. Baliulis, R. Firkovičius. Vilnius, 1997.
- Lietuvos Metrika. Kn. 3 (1440—1498): Užrašymų knyga 3 / Parengė L. Anužytė, A. Baliulis. Vilnius, 1998.
- Lietuvos Metrika. Kn. 4 (1479—1491): Užrašymų knyga 4 / Parengė L. Anužytė. Vilnius, 2004.
- Lietuvos Metrika. Kn. 5 (1427—1506): Užrašymų knyga 5 / Parengė E. Banionis. Vilnius, 1993.
- Lietuvos Metrika. Kn. 6 (1494—1506): Užrašymų knyga 6 / Parengė A. Baliulis. Vilnius, 2007.
- Lietuvos Metrika. Kn. 8 (1499—1514): Užrašymų knyga 8 / Parengė A. Baliulis. Vilnius, 1995.
- Lietuvos Metrika. Kn. 9 (1511—1518): Užrašymų knyga 9 / Parengė K. Pietkiewicz. Vilnius, 2003.
- Lietuvos Metrika. Kn. 11 (1518—1523): Užrašymų knyga 11 / Parengė A. Dubonis. Vilnius, 1997.
- Lietuvos Metrika. Kn. 14 (1524—1529): Užrašymų knyga 14 / Parengė D. Antanavičius, L. Karalius. Vilnius, 2008.
- Lietuvos Metrika. Kn. 15 (1528—1538): Užrašymų knyga 15 / Parengė A. Dubonis. Vilnius, 2002.
- Lietuvos Metrika. Kn. 19 (1535—1537): Užrašymų knyga 19 / Parengė D. Viliimas. Vilnius, 2009.
- Lietuvos Metrika. Kn. 25 (1387—1546): Užrašymų knyga 25 / Parengė D. Antanavičius, A. Baliulis. Vilnius, 1998.
- Lietuvos Metrika. Kn. 51 (1566—1574): Užrašymų knyga 51 / Parengė A. Baliulis, R. Ragauskienė, A. Ragauskas. Vilnius, 2000.
- Lietuvos Metrika. Kn. 224 (1522—1530): 4-oji Teismų knyga / Parengė S. Lazutka, I. Valikonitė. Vilnius, 1997.
- Lietuvos Metrika. Kn. 225 (1528—1547): 6-oji Teismų knyga / Parengė S. Lazutka, I. Valikonitė. Vilnius, 1995.
- Lietuvos Metrika. Kn. 227 (1533—1535): 8-oji Teismų knyga / Parengė S. Lazutka, I. Valikonitė. Vilnius, 1999.
- Lietuvos Metrika. Kn. 229 (1540—1541): 10-oji Teismų knyga / Parengė S. Lazutka, I. Valikonitė, S. Viskantaitė-Saviščeivenė, J. Karpavičienė. Vilnius, 2003.
- Lietuvos Metrika. Kn. 230 (1542): 11-oji Teismų knyga / I. Valikonitė, S. Viskantaitė. Vilnius, 2001.
- Lietuvos Metrika. Kn. 231 (1540—1543): 12-oji Teismų bylų knyga / Parengė

- I. Valikonitė, N. Šlimienė, S. Viskantaitė-Saviščenienė, L. Steponavičienė. Vilnius, 2007.
- Lietuvos Metrika. Kn. 234 (1546—1548): 19-oji Teismų bylų knyga / Parengė I. Valikonitė, S. Viskantaitė-Saviščenienė, L. Steponavičienė. Vilnius, 2009.
- Lietuvos Metrika. Kn. 251 (1555—1558): 37-oji Teismų bylų knyga / Parengė I. Valikonitė, L. Steponavičienė. Vilnius, 2010.
- Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo Sprendimai (1583—1655). Vilnius, 1988.
- Liryki oraz «Droga rzymska i fragmenty «Lechiady» / Oprac. M. Korolko, J. Okoń. Warszawa, 1980.
- Lithuanian Statute of 1529. Studies in East European history / Ed. and tr. by Karl von Loewe. Belgium, 1976.
- Monumenta mediae aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. T. 6. Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae. 1376—1430 / Collectus opera A. Prochaska. Kraków, 1882.
- Monumenta mediae aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. T. 12. Codex epistolaris. T. 2 / Collectus opere A. Lewicki. Cracoviae, 1891.
- Naborowski D. Poezje / Oprac. J. Dürr-Durski. Warszawa, 1961.
- Naborowski D. Poezje wybrane / Opr. K. Karaser. Warszawa, 1980.
- Niezabytowski S. Dzienniki 1695—1700. Poznań, 1998.
- Nihil novi. Z dorobku sejmu radomskiego 1505 roku. Radom, 2005.
- Pamiętnik (1640—1684). Jan Władysław Poczobyt Odlanicki / Oprac. A. Rachuba. Warszawa, 1987.
- Pamiętniki Krzysztofa Zawiszy, wojewody mińskiego (1666—1721) / Oprac. J. Bartoszewicz. Warszawa, 1862.
- Pamiętniki Samuela i Bogusława Kazimierza Maskiewiczów (wiek XVII) / Oprac. A. Sajkowski. Wrocław, 1961.
- Pateryk Kijowsko-Pieczerski czyli opowieści o świętych ojcach w pieczeniach kijowskich położonych / Oprac. L. Nodzyńska. Wrocław, 1993.
- Radziwiłł A.S. Pamiętnik o dziejach w Polsce. T. 1—3. Warszawa, 1980.
- Radziwiłł B. Autobiografia. Warszawa, 1979.
- [Rekaczewski E.] Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690. T. 1—2. Berlin; Poznań, 1864.
- Skorobohaty A. Diariusz / Oprac. T. Wasilewski. Warszawa, 2000.
- Trepka W.N. Liber generations plebeorum («Liber chamorum»). Wrocław; Kraków, 1995.
- Vitoldiana. Codex privilegiorum Vitoldi, magni ducis Lithuaniae / Oprac. i wyd. J. Ochmański. Warszawa; Poznań, 1986.
- Volumina legum. Przedruk zbioru praw, staraniem xx. pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydanego. Tom I—III. Prawa, konstytucje y przywileje królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych sejmiech koronnych od seymu wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego seymu uchwalone. Petersburg, 1859.
- Wizytacje cerkwi unickiej dekanatu nowodworskiego diecezji supraskiej 1804 roku / Oprac. P. Borowik i G. Ryżewski. Białystok, 2009.
- Zbiór praw litewskich od roku 1389 do roku 1529 tudzież rozprawy sejmowe o tychże prawach od roku 1544 do roku 1563. Poznań, 1841.

Źródła dziejowe. T. 4. Początki panowania Stefana Batorego w Polsce 1575—

1577 r. Listy, uniwersały, instrukcji / Wydał i rozprawił o Synodzie Piotrkowskim z r. 1577 poprzedził A. Pawiński. Warszawa, 1877.

## Літаратура

Абецедарский Л.С. Белоруссия и Россия. Очерки русско-белорусских связей второй половины XVI—XVII в. Минск, 1978.

Алмазов А.И. Тайная исповедь в Православной восточной Церкви: Опыт внешней истории (Исследование преимущественно по рукописям). Т. 1: Общий устав совершения исповеди. Т. 2: Специальные уставы, отдельные молитвословия и церковно-гражданские постановления, относящиеся к исповеди. Т. 3: Приложения. Одесса, 1894.

Архимандрит Амфилохия. Что внёс Св. Киприан, митрополит Киевский и всея России, а потом Московский и всея России, из своего родного наречия из переводов его времени в наши Богослужбные книги // Труды Третьего археологического съезда в России, бывшего в Киеве в августе 1874 года. Т. 2. Киев, 1878. С. 231—251.

Архимандрит Николай (Долматов). Супрасльский Благовещенский монастырь. Историко-статистический анализ. СПб., 1882.

Багдановіч А. [Вясельны абрад у мястэчку Халопенічы Барысаўскага павета Мінскай губерні] // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 302—325.

Барвенава Г.А. Тэкстыль Сярэднявеча на землях Беларусі. Мінск, 2008.

Барбашев А. Витовт последние двад-

цать лет княжения. 1410—1430. СПб., 1891.

Бардах Ю. Литовские Статуты — памятники права периода Возрождения // Культурные связи народов Восточной Европы в XVI в. Проблемы взаимоотношений Польши, России, Украины, Белоруссии и Литвы в эпоху Возрождения / Под ред. Б.А. Рыбакова. Москва, 1976. С. 71—93.

Бенеманский М. Закон градский. Значение его в русском праве. Москва, 1917.

Бершадский С.А. Литовский статут и польские конституции. Историко-юридическое исследование. СПб., 1893.

Богданович А. Пережитки древнего мирозерцания белорусов. Этнографический очерк. Гродна, 1895. / Рэпрынт. Мінск, 1995.

Боричевский И. Православие и русская народность в Литве. СПб., 1851.

Бохан Ю. Да пытаньня аб ідэалагічных прадумовах Брэсцкай царкоўнай уніі 1596 года // 3 гісторыі уніяцтва ў Беларусі (да 400-годдзя Брэсцкай уніі) / Пад рэд М.В. Біча і П.А. Лойкі. Мінск, 1996. С. 22—40.

Бурдые П. Практический смысл. Москва, 2001.

Бълхова М.И. Монастыри на Руси XI — середины XIV века // Монашество и монастыри в России. XI—XX века: исторические очерки. Москва, 2002. С. 25—56.

Бялявіна В.М., Ракава Л. В. Жаночы касцюм на Беларусі. Мінск, 2007.

Валиконите И.М. I Литовский Статут — один из важнейших источников истории положения женщин в Великом Княжестве



- Литовском // Первый Литовский Статут 1529 г. Вильнюс, 1982. С. 38—46.
- Валиконите И.М. Социально-экономическое и правовое положение женщин в Великом княжестве Литовском (конец XV— первая половина XVI в.) и его отражение в первом литовском Статуте. Вильнюс, 1978. Рукопись на соискание степени кандидата исторических наук //>Addzel рукапісаў БВУ. Ф. 76. Спр. 2276.
- Варатнікова А. Мастацкая апрацоўка металу // Музей старажытнабеларускай культуры. Альбом. Мінск, 2004. С. 177—196.
- Василяускене А.В. Списки второго Литовского Статута на старобелорусском языке (палеография, хронология, дипломатика). Автореф. диссерт. на соиск. учёного кандидата истор. наук: 07. 00. 02 / Вильнюс. ун-т. Вильнюс, 1990.
- Вишнеўскі А.Ф., Юхо Я.А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах. Вучэбны дапаможнік. Мінск, 1998.
- Віцько Д.В. Silva rerum Стафана Яна Слізня XVII—XVIII стст. з успамінамі Аляксандра Слізня за 1561—1646 гг. // Здабыткі. Дакументальныя помнікі на Беларусі. Вып. 11. Мінск, 2009. С. 62—88.
- Владимирский-Буданов М.Ф. Обзор истории русского права. Москва, 2005.
- Владимирский-Буданов М.Ф. Очерки из истории литовско-русского права. Киев, 1889.
- Владимирский-Буданов М.Ф. Черты семейного права Западной России в половине XVI в. // Чтения в историческом обществе Нестора Летописца. Киев, 1890. Кн. 4. Отд. 2. С. 42—78.
- Ворончук І. Подружні зради як наслідок практики укладання шлюбів в Україні в XVI—XVII ст. (на матеріалах ранньомодерної Волині) // Соціум. Альманах соціальної історії. 2006. Вип. 6. С. 161—201.
- Вяселле: Абрад / Уклад., уступ. арт. і камент. К.А. Цвіркi; Муз. додат. З.Я. Мажэйка; Рэд. В.К. Бан-дарчык, А.С. Фядосік. 2-е выд. Мінск, 2004.
- Гайдук М. Супрасльскі Благавешчанскі манастыр // Энциклапедыя гісторыі Беларусі (далей — ЭГБ). Т. 6. Кн. 1. Мінск, 2001. С. 445—446.
- Галенчанка Г. Невядомыя і малавядомыя помнікі духоўнай спадчыны і культурных сувязей Беларусі XV — сярэдзіны XVII ст. Мінск, 2008.
- Галубовіч В. Адзін са шляхоў фарміравання зямельнай уласнасці Льва Сапегі // Terra Alba. Т. 2. Homo venerus: Сексуальная прастора беларускай культуры / Пад рэд. С.І. Даніленкі; Магілёўскае т-ва гуманіт. інтэлектуал. і культур. ініцыятыў «Брама». Мінск, 2001. С. 222—223.
- Гальковский Н.М. Борьба христианства с остатками язычества в Древней Руси. Т. 1. Харьков, 1916.
- Гардзееў М. Запісы-тэстаменты полацкіх мяшчан часоў вайны 1654—1667 гг. як пісьмовыя гістарычныя крыніцы // Гісторыя Беларусі: новае ў даследаванні і выкладанні: Матэрыялы рэсп. навук.-практ. канф., Мінск, 27 сакавіка 1999 г. Ч. 2. Мінск, 1999. С. 39—42.
- Гардзееў М.Ю. «Под час небеспеченства од Москвы...» (актавая кніга

- полацкага магістрата за 1656—1657 гг. як крыніца па вывучэнні вайны 1654—1667 гг.) // Беларускі гістарычны агляд. 1999. Т. 6. Сш. 1—2. С. 202—221.
- Гардзеў М.Ю. Полацкія магістрацкія кнігі другой паловы XVII ст. як гістарычная крыніца // Гісторыя і археалогія Полацка і Полацкай зямлі. Матэрыялы II Міжнароднай навуковай канферэнцыі. Полацк, 1998. С. 76—79.
- Гардзеў Ю. Магдэбургская Гародня. Гародня; Вроцлаў, 2008.
- Гнатенко Л. Слов'янська кирилична рукописна книга XV ст. З фондів Інституту Рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Київ, 2003.
- Говард М. Сучасная культурная антрапалогія. Мінск, 1995.
- Голубев С. Киевский митрополит Пётр Могила и его сподвижники. Т. 2. Киев, 1898.
- Голубев С. Лифос — полемическое сочинение, вышедшее из Киево-печерской типографии в 1644 г. // Архив ЮЗР. Ч. 1. Т. 9. Лифос, 1644. Киев, 1893. С. 1—147.
- Горбік С. Наша традыцыя (Да пытання абрадаваўшці Вуніацкай Царквы Кіеўскай мітраполіі). Рэжым доступу: <http://knihi.com/horbik/tradycja.html>.
- Гордеев М.Ю. Формуляр записей-тестаментов в полоцких магистратских книгах 2-й пол. XVII в. // Межславянские взаимоотношения и связи. Средние века — раннее Новое время. Москва, 1999. С. 38—41.
- Грицкевич А. Частновладельческие города Белоруссии в XVI—XVIII вв. Минск, 1975.
- Громогласов И. М. Канонические определения брака и значение их при исследовании вопроса о форме христианского брака заключения // Богословский вестник. Сергиев Посад, 1907. № 1. С. 72—82; № 11. С. 435—448; 1908. № 11. С. 344—361; 1908. № 12. С. 516—537.
- Груша А. Канцылярыя Вялікага княства Літоўскага 40-х гадоў XV—першай паловы XVI ст. Мінск, 2006.
- Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Львів, 2000.
- Данилович И. Взгляд на литовское законодательство и литовские Статуты // Юридические записки, издаваемые П. Редкиным. Т. 1. Москва, 1841. С. 1—46.
- Дементьева Т.Ю. Семейное и наследственное право в Киевской Руси: IX—XII вв. Автореф. диссерт. на соиск. учён. степени канд. юрид. наук. Казань, 2006.
- Дербина Г. Право и семья в эпоху Возрождения // Наш Радавод. Кн. 3. Ч. 3. Гродна, 1991. С. 551—555.
- Дзёрбіна Г. Права і сям'я эпохі Рэнесансу. Мінск, 1997.
- Дмитриев М.В. Между Римом и Царьградом: Генезис Брестской церковной унии 1595—1596 гг. Москва, 2003.
- Дмитриев М.В. Религиозные войны в Речи Посполитой? К вопросу о последствиях Брестской унии 1596 года // Studia Slavica et Balcanica Petropolitana. 2008. № 1 (3). С. 3—22.
- Довнар-Запольский М.В. Государственное хозяйство Великого княжества Литовского при Ягеллонах. Т. 1. Киев, 1901.

- Довнар-Запольский М.В. Исследования и статьи. Т. 1. Этнография и социология, обычное право, статистика, белорусская письменность. Киев, 1909.
- Доўнар-Запольскі М.В. Беларускае вясельле і вясельныя песні // Вясельле: Абрад. Мінск, 2004. С. 265—278.
- Друцкі-Падбярэзскі Р. Беларускае вясельле // Вясельле: Абрад. Мінск, 2004. С. 96—105.
- Дубонис А. Исследования экземпляров Третьего Литовского Статута // Третий Литовский Статут 1588. Материалы Республиканской научной конференции, посвящённой 400-летию Третьего Статута. Вильнюс, 1989. С. 241—248.
- Дюамель К. Семейные стратегии и социальное воспроизводство католического дворянства в XVII—XVIII вв. // Семья, дом и узы родства в истории / Под ред. Т. Зоколла, О. Кошелевой, Ю. Шлюмбу. СПб., 2004. С. 175—199.
- Ерусалимский К. История одного развода: Курбский и Гольшанская // Соціум. Альманах соціальної історії. 2003. Вип. 3. С. 149—176.
- Ерусалі́мскі К. Маскоўцы ў польска-літоўскім асяроддзі ў XVI — першай палове XVII стст. Транзітыўная ідэнтычнасць, гендэр, дыскрымінацыя // Arche. 2012. № 3. С. 68—95.
- Желтов М. Чины обручения и венчания в древнейших славянских рукописях // Paleobulgarica. Старобългаристика. 2010. Т. XXXIV. С. 25—43.
- Жемайтис С.Г. Привилей Новогрудской земле 1440 г. // Рукописные памятники: Публикации и исследования. Вып. 4. СПб., 1997. С. 415—425.
- Загоровский А. О разводе по русскому праву. Харьков, 1884.
- Зайкоўскі Э. Сакральная прастора сексуальнага жыцця язычнікаў // Terra Alba. Т. 2. Номо venerus: Сексуальная прастора беларускай культуры / Пад рэд. С.І. Даніленкі. Мінск, 2001. С. 10—30.
- Зализняк А.А. Древненовгородский диалект. Москва, 1995.
- Занков Д. «Блуд бывает всякий...». Сексуальность Московской Руси на церковной исповеди // Родина. 2004. № 12. С. 105—109.
- Зоколл Т. Беднейшие домохозяйства в Англии XVIII в.: размер и структура // Семья, дом и узы родства в истории / Под ред. Т. Зоколла, О. Кошелевой, Ю. Шлюмбу. СПб., 2004. С. 81—110.
- Зоколл Т., Кошелева О., Шлюмбу Ю. Введение в историческое изучение домохозяйства, семьи и родства // Семья, дом и узы родства в истории / Под ред. Т. Зоколла, О. Кошелевой, Ю. Шлюмбу. СПб., 2004. С. 7—34.
- Зубов А. Заметка о травнике троцкого воеводы Станислава Гажтовта // Чтения в обществе истории и древностей российских. 1887. № 3. С. 1—27.
- Иванова Л. Рэфармацыйны рух на Беларусі (другая палова XVI — першая палова XVII стст.) // Беларускі гістарычны часопіс. 1997. № 2. С. 54—72.
- Івашкевіч Э. Вясельле ў Свянццкім павеце // Вясельле: Абрад. Мінск, 2004. С. 203—222.
- Кавалёў С. Ян Пратасовіч — паэт, філэзаф, энцыклапедыст // Спадчына. 1999. № 5—6. С. 107—115.

- Казбярук У. Кіпрыян // ЭГБ. Т. 4. Мінск, 1997. С. 178.
- Калачов Н. О значении Кормчей в системе древнего русского права // Чтения в Императорском обществе истории и древностей Российских при Московском университете. 1847. № 3. С. 1—128.
- Калачов Н. Предварительные юридические сведения для полного объяснения Русской Правды. Вып. 1. Изд. 2-е. СПб., 1880.
- Канановіч У. Культурная памяць у родзе Гедыміна // Канструкцыя і дэканструкцыя Вялікага княства Літоўскага: матэрыялы міжнар. навук. канф., Гродна, 23—25 крас. 2004 г. / Пад рэд. Н.У. Сліж. Мінск, 2007. С. 84—95.
- Карпыза В. Род Біспінгаў на Ваўкавышчыне ў XVIII—XIX ст. // Герольд Litherland. 2001. № 2. С. 49—52.
- Карскі С.І. Народныя беларускія вяселлі ў Ашмянскім павеце Віленскай губерні // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 279—301.
- Катлярчук А. У ценю Польшчы і Расеі. Вялікае Княства Літоўскае і Швэцыя ў часе эўрапейскага крызісу сярэдзіны XVII ст. // Arche. 2008. № 7—8. С. 366—669.
- Кіпель З. Беларуская мова як культурна-сацыялагічны фактар (на прыкладзе адной сямейнай хронікі XVI ст.) // Беларусіка-Albaruthenica. Кн. 3. Нацыянальная і рэгіянальная культура, іх узаемадзеянне. Мінск, 1994. С. 177—182.
- Кніга Беларусі: 1517—1917. Зводны каталог / Склад. Г.Я. Галенчанка і інш. Мінск, 1986.
- Копыцкий З.Ю. Источниковедение аграрной истории Белоруссии. Минск, 1974.
- Копыцкий З. Экономическое развитие городов Белоруссии (XVI—XVII). Минск, 1966.
- Корзо М. Украинская и белорусская катехическая традиция конца XVI—XVIII вв.: становление, эволюция и проблема заимствования. Москва, 2007.
- Костогрызова Л.Ю. Правовое положение женщины в Византии // Российский юридический журнал. 2001. № 3. С. 93—98.
- Кочарян Г.С. Современная сексология. Киев, 2007.
- Красносельцев Н.Ф. Сведения о некоторых литургических рукописях Ватиканской библиотеки с замечаниями о составе и особенностях богослужебных чинопоследований в них содержащихся. Казань, 1885.
- Кузьмин А.К. Князя Можайска и судьба их владений XIII—XIV в. Из истории Смоленской земли // Древняя Русь: Вопросы медиевистики. Москва, 2004. С. 107—122.
- Кузьмин А.К. Родословная князя Дмитрия Михайловича Боброка-Вольнского // Дмитрий Донской и эпоха возрождения Руси. Труды Юбилейной научной конференции «Дмитрий Донской — государственный деятель, полководец, святой» (Тула — Куликово поле, 12—14 октября 2000 г.). Москва, 2001. С. 111—136.
- Кухаронак Т.І. Сямейныя абрады // Беларусы. Т. 5. Сям'я. Мінск, 2001. С. 218—369.
- Лабынцаў Ю. Бібліятэка Супрасьляскага Блажавешчанскага манастыра // ЭГБ. Т. 2. Мінск, 1994. С. 38—39.
- Лазутка С. Академическое издание I Литовского Статута // Первый Литовский Статут 1529 г. Вильнюс, 1982. С. 144—153.

- Лазутка С., Валиконите И. Имущественное положение женщины (матери, жены, дочери, сестры) привилегированного сословия по I Литовскому Статуту // Научные труды высших учебных заведений Литовской ССР. История. XVI. Вып. 2. Вильнюс, 1976. С. 74—102.
- Лазутка С., Валиконите И., Карпавичене И. Введение // *Lietuvos Metrika* (1528—1547), 6-oji Teismų knyga / S. Lazutka, I. Valikonitė. Vilnius, 1995. P. IX—CXLV.
- Лазутка С., Валиконите И., Киркене Г., Карпавичене И. Введение // *Lietuvos Metrika* (1522—1530), 4-oji Teismų knyga / S. Lazutka, I. Valikonitė. Vilnius, 1997. С. LXXXII—CXLIV.
- Лазутка С., Василяускене А. Списки Второго Литовского Статута на старопольском языке // Третий Литовский Статут. Материалы Республиканской научной конференции, посвященной 400-летию Третьего Статута. Вильнюс, 1989. С. 106—125.
- Ланге О. О правах собственности супругов по древнерусскому праву. СПб., 1886.
- Лаппо И.И. Великое княжество Литовское за время от заключения Люблинской унии до смерти Стефана Батория (1569—1586). Т. 1. Юрьев, 1911.
- Лаппо И.И. Литовский Статут 1588 г. Т. 1. Исследование. Ч. 2. Каунас, 1936.
- Лаўрык Ю. Пацей Іпацый // ЭГБ. Мінск, 1999. С. 454—455.
- Левицький О. Сім'я і побут українців у XVI ст. // На переломі. Друга половина XVI ст. Київ, 1994.
- Лев-Старович З. Секс в культурах мира. Москва, 1991.
- Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада / Пер. с фр. Ю. Л. Бессмертного. Москва, 1992.
- Леонтович Ф.И. Источники русско-литовского права. Варшава, 1894.
- Леонтович Ф.И. Правоспособность литовско-русской шляхты // ЖМНП. Ч. 14. Март. СПб., 1908. С. 53—87.
- Ливанцев К.Е. История государства и права феодальной Польши XIII—XIV вв. / Ленинградский государственный университет им. А. А. Жданова; Отв. ред. В. В. Мавродин. Ленинград, 1958.
- Лісейчыкаў Д. Метрычныя кнігі уніяцкіх цэркваў Беларусі XVIII ст.: асаблівасці складання і захавання // Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі: гісторыя і сучаснасць: матэрыялы юбілейн. навук.-практ. канф., прысвечанай 70-годдзю Нац. гіст. архіва Беларусі (Мінск, 8 ліп. 2008 г.) / Уклад. З.Л. Яцкевіч; навук.рэд. У.І. Адамушка. Мінск, 2008. С. 94—101.
- Лихачёв Д.С. Некоторые задачи изучения южнославянского влияния в России // Исследования по древнерусской литературе. Ленинград, 1986. С. 7—56.
- Лобач У. Эрас у беларускай традыцыйнай культуры // *Studia Mythologica Slavica*. VI — 2003. S. 205—247.
- Лурье Я.С. История России в летописании и восприятии Нового Времени // Россия Древняя и Россия Новая: (избранное). СПб., 1997.
- Любавский М.К. Литовско-русский сейм. Опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешней жизнью государства. Москва, 1900.
- Любавский М. Областное деление и местное управление Литовско-

- Русского государства ко времени издания первого Литовского Статута. Москва, 1892.
- Любавский М.К. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно. 3-е изд. СПб., 2004.
- Майлз Р. Жаночая гісторыя свету. Мінск, 2006.
- Макараў М. Ад пасада да магдэбургіі: прававое становішча насельніцтва местаў Беларускага Падзвіння ў XIV — першай палове XVII ст. Мінск, 2008.
- Макарий. История русской церкви. Кн. 2. История русской церкви в период совершенной зависимости её от константинопольского патриарха (988—1240). Т. 2. Состояние русской церкви от митрополита Иллариона до избрания митрополита Климента Смолятича (1051—1147). Москва, 1994.
- Макарий. История русской церкви. Кн. 3. История русской церкви в период постепенного перехода к её самостоятельности (1240—1589). Т. 4. Состояние русской церкви от митрополита Кирилла II до митрополита Святого Ионы, или в период монгольский (1240—1448). Москва, 1995.
- Макарий. История русской церкви. Кн. 5. Период разделения русской церкви на две митрополии. История западнорусской, или литовской митрополии (1458—1596). Москва, 1996.
- Макарий. История русской церкви. Кн. 6. История русской церкви в период самостоятельности (1589—1881). Патриаршество в России (1589—1720). Патриаршество Московское и Всея Великой России и западнорусская митрополия (1589—1654). Москва, 1996.
- Макушев В.В. Сказания иностранцев о быте и нравах славян. СПб., 1861.
- Максимейко Н.А. Сеймы Литовско-Русского государства до Люблинской унии 1569. Харьков, 1902.
- Максимейко Н.А. Русская Правда и литовско-русское право. Киев, 1904.
- Макимова Э.С. Ювелирное искусство Полоцка XVI—XVIII вв. // К 1125-летию Полоцка. Конференция «История и археология Полоцка и Полоцкой земли». Полоцк, 1987. С. 33—34.
- Малиновский И. Учение о преступлении по Литовскому Статуту. Киев, 1894.
- Мансветов И. Митрополит Киприан в его литургической деятельности. Историко-литургическое исследование. Москва, 1882.
- Марзалюк І. Матрыманіяльнасць і секс у Беларусі ў XI—XVIII стст. // Terra Alba. Т. 2. Homo venerus: Сексуальная прастора беларускай культуры / Пад рэд. С.І. Даніленкі; Магілёўскае т-ва гуманіт. інтэлектуал. і культур. ініцыятыў «Брама». Мінск, 2001. С. 122—137.
- Марозава С. Брэсцкая унія ў нацыянальна-культурным развіцці Беларусі (гістарыяграфія праблемы) // 3 гісторыі уніяцтва ў Беларусі (да 400-годдзя Брэсцкай уніі) / Пад рэд М.В. Біча і П.А. Лойкі. Мінск, 1996. С. 5—16.
- Марозава С.В. Уніяцкая царква ў этнакультурным развіцці Беларусі (1596—1839). Гродна, 2001.
- Масленникова Г., Сахаров П., Горелов А. Брак // Католическая энцикло-

- педия. Т. 1: А—З. Москва, 2002. С. 727—734.
- Машынскі К. Вясельны абрад у с. Дарашэвічы [Мазырскага павета] // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 416—430.
- Медведев И.П. Правовая культура Византии. СПб., 2001.
- Мейендорф И. Брак в православии. Клин, 2000.
- Мейендорф И. Византия и Московская Русь. Очерк по истории церковных и культурных связей в XIV веке. Paris, 1990. Рэжым доступу: [http://www.krotov.info/library/m/meyendrf/vmr\\_9.html](http://www.krotov.info/library/m/meyendrf/vmr_9.html).
- Мікалаеў Т. Вяселле [у Касцюковіцкім раёне] // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 445—471.
- Міхалюк Д. Памежныя спрэчкі паміж Каронай і Вялікім Княствам Літоўскім у 16—17 стст. на прыкладзе Мельніцкай і Берасцейскай земляў // Гістарычны альманах. Т. 5. Гародня, 2001. С. 23—53.
- Молчанова Л. Очерки материальной культуры белорусов XVI—XVIII вв. Минск, 1981.
- Муравьёва М.Г. История брака и семьи: западный опыт и отечественная историография // Семья в ракурсе социального знания. Сборник научных статей. Барнаул, 2001. С. 5—24.
- Нарбеков В.А. Отзыв на книгу А.И. Алмазова «Тайная исповедь в Православной восточной Церкви: Опыт внешней истории (Исследование преимущественно по рукописям)». Одесса, 1894 // Православный собеседник. Казань, 1897. Т. 1. С. 71—103.
- Неволин К.А. О пространстве церковного суда в России до Петра Великого // Полное собрание сочинений. Т. 6. СПб., 1859.
- Неволин К.А. Полное собрание сочинений. Т. 3. История Российских гражданских законов. СПб., 1857.
- Никольский Н.М. Происхождение и история белорусской свадебной обрядности. Минск, 1956.
- Орловский Е. Гродненская старина. Ч. 1. Гродна, 1910.
- Оспенников Ю.В. Право государств Северо-Западной Руси в XII—XV вв. Автореф. диссерт. на соиск. учёи. степени доктора юрид. наук. Казань, 2010.
- Павлов А. Первоначальный славяно-русский номоканон. Казань, 1869.
- Падалінскі У. Павятовая палітычная эліта ў святле дзейнасці гарадзенскага соймака ў другой палове XVI ст. // Гарадзенскі палімпсест. 2009. Дзяржаўныя ўстановы і палітычнае жыццё. XV—XX стст. / Пад рэд. А.Ф. Смаленчука, Н.У. Сліж. Горадня, 2009. С. 179—199.
- Падокшын С.А. Унія. Дзяржаўнасць. Культура (філасофска-гістарычны аналіз). Мінск, 1998.
- Падокшын С.А. Філасофская думка эпохі Адраджэння ў Беларусі. Ад Францыска Скарыны да Сімяона Полацкага. Мінск, 1990.
- Пазднякоў В.С. Вопіс архіва кіеўскіх грэка-каталіцкіх мітрапалітаў 1763 г. як крыніца па гісторыі праваслаўнай і уніяцкіх цэркваў Вялікага Княства Літоўскага // Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі: гісторыя і сучаснасць: матэрыялы юбілейн. навук.-практ. канф., прысвечанай 70-годдзю Нац. гіст. архіва Беларусі (Мінск, 8 ліп. 2008 г.) / Уклад. З.Л. Яцкевіч; навук. рэд. У.І. Адамушка. Мінск, 2008. С. 109—123.



- Пазнякоў В. Кормчыя кнігі // ЭГБ. Т. 4. Мінск, 1997. С. 238.
- Паўловіч С. Сям'я менскага войта ў люстэрку дакументаў // Спадчына. 1995. № 2. С. 226—227.
- Пашуто В.Т. Образование Литовского государства. Москва, 1959.
- Первольф И.И. Червонорусский перевод Вислицкого Статута // Труды шестого Археологического съезда в Одессе (1884). Т. 1. Одесса, 1886. С. 307—309.
- Пичета В.И. Земельное право в Статутах 1529 и 1566 г. // Белоруссия и Литва XV—XVI вв. Москва, 1961. С. 473—486.
- Пичета В.И. Литовский Статут 1529 г. и его источники // Белоруссия и Литва XV—XVI вв. Москва, 1961. С. 503—523.
- Пічэта У. Полацкая зямля ў пачатку XVI стагоддзя // Arche. 2009. № 7. С. 72—118.
- Пташицкий С.Л. К вопросу об изданиях и комментариях Литовского Статута. Историко-библиографическая справка. СПб., 1893. С. 17—22.
- Радаман А. Сойм // ЭГБ. Т. 6. Кн. 1. Мінск, 2001. С. 375—383.
- Радаман А., Галубовіч В., Вілімас Д. Земскія ўраднікі Віцебскага ваяводства ў другой палове XVI — першай палове XVII стст. // Commentarii Polocenses Historici. 2005. Т. 2. С. 51—61.
- Радаман А., Галубовіч В., Вілімас Д. Земскія ўраднікі Менскага павета ў другой палове XVI — першай палове XVII стст. // Commentarii Polocenses Historici. 2006. Т. 3. С. 65—69.
- Радаман А., Галубовіч В., Вілімас Д. Земскія ўраднікі Полацкага ваяводства (другая палова XVI — першая палова XVII стст.) // Commentarii Polocenses historici. Т. 1. 2004. С. 73—80.
- Розенкампф Г.А. Обзорение Кормчей книги в ее историческом виде. СПб., 1839.
- Раманаў Е.Р. [Вяселле ў в. Парэчча Слонімскага павета] // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 367—378.
- Романов Е. Варкалабовская летопись // Сборник статей Могилёвских Губернских Ведомостей / Под ред. Е.Р. Романова. Вып. 1. 1898 и 1899 гг. Могилёв-Губернский, 1900. С. 1—17.
- Саверчанка І. Aurea medio critas. Кніжна-пісьмовая культура Беларусі. Адраджэнне і раннія барока. Мінск, 1998.
- Сагановіч Г. Невядомая вайна: 1654—1667. Мінск, 1995.
- Сагановіч Г. Паўночная Беларусь у апісанні Паўля Одэрборна // Беларускі гістарычны агляд. 2005. Том 12. Сшыткі 1—2 (22—23). С. 162—166.
- Скеп'ян Н. Да пытання пра веравызнанне Соф'і Слуцкай // Беларускі гістарычны часопіс. 2006. № 10. С. 46—51.
- Скитский И.И. Невенованные вдовы по Литовскому Статуту и по толкованию Сената // Журнал Министерства Юстиции. 1907. № 7, сентябрь. С. 19—64.
- Сліж Н. Адлюстраванне сямейнага жыцця ў тэстаменце берасцейскага земскага суддзі Пятра Кахлеўскага // Гісторыка-культурная спадчына Брэсцка-Пінскага Палесся: паміж мінулым і будучыняй (да 450-годдзя г. Століна): зборнік матэрыялаў міжнароднай навуковай

- канферэнцыі, Столін, 28—29 верасня 2005 г. У 2 ч. Ч. 1. Брэст, 2006. С. 90—94.
- Сліж Н. Афармленне інстытута шляхецкай сям’і ў Вялікім княстве Літоўскім // *Athenaeum*. Vol. XII: *Silva rerum nova*. Штудыі ў гонар 70-годдзя Георгія Я. Галенчанкі. Вільня; Мінск, 2009. С. 264—278.
- Сліж Н. Вена і вяноўны запіс у прававой практыцы ВКЛ // Вялікае княства Літоўскае і суседзі. Права. Вайна. Дыпламатыя. Мінск, 2012. С. 136—150.
- Сліж Н. Вяноўныя запісы ў кнізе гарадзенскага земскага суда за 1578—1579 гг. // Гарадзенскі палімпсест. 2009. Дзяржаўныя ўстановы і палітычнае жыццё. XV—XX ст. / Пад рэд. А.Ф. Смаленчука, Н.У. Сліж. Гародня, 2009. С. 65—74.
- Сліж Н. Вяноўныя запісы ў слонімскай земскай кнізе за 1575 г. // Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі: гісторыя і сучаснасць: матэрыялы юбілейн. навук.-практ. канф., прысвечанай 70-годдзю Нац. гіст. архіва Беларусі (Мінск, 8 ліп. 2008 г.) / Уклад. З.Л. Яцкевіч; навук. рэд. У.І. Адамушка. Мінск, 2008. С. 135—150.
- Сліж Н. Гендэрна-ролевыя функцыі шляхціца ў сям’і і грамадстве Вялікага княства Літоўскага // *Соціум*. Альманах сацыяльнай історыі. Кіев, 2005. Вып. 5. С. 165—184.
- Сліж Н. Гісторыя роду Трубецкіх у Вялікім княстве Літоўскім // *Архіварыус*. № 5. Мінск, 2007. С. 137—159.
- Сліж Н. Граць вяселле па-шляхецку // *Arche*. 2011. №7—8. С. 38—66.
- Сліж Н. Даследаванне гісторыі шляхецкай сям’і: нявыкарыстаныя магчымасці беларускай гістарыяграфіі // *Гістарычны альманах*. 2004. Т. 10. С. 74—80.
- Сліж Н. «Збор знакамітых цудаў і ласкаў Найсвяцейшай Панны Марыі Студэнцкай» як крыніца па гісторыі Гародні // *Архіварыус*. Вып. 7. Мінск, 2009. С. 132—181.
- Сліж Н. 3 гісторыі Прачысценскай царквы ў Гародні. XVI—XVIII ст. // Гарадзенскі палімпсест XII—XX стст. Матэрыялы міжнароднай навуковай канферэнцыі (Гародня, 7 лістапада 2008 г.) / Пад рэдакцыяй А.Ф. Смаленчука і Н.У. Сліж. Гародня; Беласток, 2008. С. 64—93.
- Сліж Н. Историческая память о Ливонской войне в панегирической литературе XVII века // Балтийский вопрос в конце XV—XVI в. Сборник научных статей. Москва, 2010. С. 365—380.
- Сліж Н. Кананічнае права па рэгуляванню сямейна-шлюбных дачыненняў пратэстантаў ВКЛ (XVI—XVII стст.) // *Studia Historica Europae Orientalis*—Исследования по истории Восточной Европы: науч. сб. Вып. 2. Минск, 2009. С. 201—211.
- Сліж Н. Крыніцы па гісторыі шляхецкай сям’і XVI—XVII стст. // Герольд Litherland. 2001. № 2. С. 66—72.
- Сліж Н. Лёс шляхцянак у вайне 1654—1667 г. // Герольд Litherland. 2004. № 3—4 (15—16). С. 85—90.
- Сліж Н. Маёнтак Вярховічы ў XVI ст. // *Беловежская пуша: история, природа, туризм*. Брест, 2010. С. 62—66.
- Сліж Н. Мараль і норавы вялікага князя і шляхты ў эпоху Жыгімонта

- Аўгуста // Ягелоны: дынастыя, эпоха, спадчына. Матэрыялы міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі (Мінск, Гальшаны, Навагрудак, 2006). Мінск, 2007. С. 207—216.
- Сліж Н. Міжаслоўны шлюб: выпадак з судовай справы 1583 г. // Актуальныя праблемы из истории прошлого и современности в общественно-гуманитарных и социо-религиоведческих науках Беларуси, ближнего и дальнего зарубежья: материалы междунар. науч.-теоретич. конф. Ч. 2. Витебск, 2007. С. 152—153.
- Сьліж Н. «Нябесная скарбніца...» Вільні // *Arche*. 2010. № 3. С. 62—99.
- Сліж Н. Пасагавы рээстр жонкі вендэнскага падкаморыя Пятра Княжэвіча // Ашмяншчына: праблемы рэгіянальнай гісторыі Беларусі: зб. навук. арт. / Рэдкал.: А.А. Каваленя [і інш.]. Мінск, 2011. С. 220—226.
- Сліж Н. Перадшлюбная дамова як крыніца па сямейна-шлюбных дачыненнях шляхты ВКЛ XVI—XVII стст. // Учёные записки УО «ВГУ им. П.М. Машерова». Сборник научных трудов. 2012. Т. 13. С. 17—25.
- Сліж Н. Практыка разводаў у Вялікім Княстве Літоўскім у 16—18 ст. // Гістарычны альманах. 2009. Т. 15. С. 14—34.
- Сліж Н. Рэцэнзія на кнігу: Iwona Kulesza-Woronecka. *Rozwody w rodzinach magnackich w Polsce XVI—XVIII wieku*. Poznań—Wrocław, 2002. // Гістарычны альманах. 2004. Т. 10. С. 226—228.
- Сліж Н. Сексуальнае жыццё шляхты Вялікага княства Літоўскага ў XVI—XVIII стст. // *Terra Alba*. Т. 2. Homo venerus: Сексуальная прастора беларускай культуры / Пад рэд. С.І. Даніленкі; Магілёўскае т-ва гуманіт. інтэлектуал. і культур. ініцыятыў «Брама». Мінск, 2001. С. 138—166.
- Сліж Н.В. Судьба Трубецких в контексте межгосударственных отношений Великого княжества Литовского и Московского княжества // Сословия, институты и государственная власть в России (Средние века и раннее Новое время): Сб. ст. памяти акад. Л.В. Черепнина / Отв. ред. В.Л. Янин, В.Д. Назаров. Москва, 2010. С. 652—658.
- Сліж Н. Сямейнае і штодзённае жыццё Гальшкі Гаслаўскай // Леў Сапега (1557—1633 гг.) і яго час. Зборнік навуковых артыкулаў. Гродна, 2007. С. 270—277.
- Сліж Н. Сямейныя адносіны і шлюбныя стратэгіі Саламярэцкіх у 16—першай палове 17 ст. // Гістарычны альманах. 2005. Т. 11. С. 86—121.
- Сліж Н. Сям'я Аляксандра Слізня, ашмянскага стольніка // Культура Гродзенскага рэгіёна: праблемы развіцця ва ўмовах поліэтнічнага сумежжа. Зборнік навуковых прац. Гродна, 2003. С. 39—44.
- Сліж Н. Тэрміналогія па гісторыі шляхецкай сям'і Вялікага княства Літоўскага ў 16—17 ст. // Гістарычны альманах. 2003. Т. 9. С. 49—63.
- Сліж Н. Тэстамент менскага падкаморыя Крыштафа Кавячынскага (1659 г.) // Мінск і мінчане: дзесяць стагоддзяў гісторыі (да 940-годдзя горада): Матэрыялы міжнароднай навук.-практ. канф. (Мінск, 7—9 верасня 2007 г.) / Рэдкал. А.А. Каваленя і [інш.]. Мінск, 2008. С. 134—139.

- Сліж Н. Тэстамент рэчыцкага земскага суддзі Мікалая Нерашынскага (1661) // «Сёмыя Міжнародныя Доўнараўскія чытанні», міжнародная навук. канф. (2010, Рэчыца). Міжнародная навуковая канферэнцыя «Сёмыя Міжнародныя Доўнараўскія чытанні», 1—2 кастрычніка 2010 г.: [матэрыялы] / рэдкал.: В. М. Лебедзева (адк. рэд.) [і інш.]. Гомель, 2010. С. 273—280.
- Сліж Н. Унутрысямейныя адносіны ў сям'і Мялешкаў са Слонімскага павета ВКЛ у другой палове XVII ст. // Павятовая шляхта ВКЛ: гісторыя, геральдыка, генеалогія, культура (XVI—XVIII ст.). Матэрыялы навуковай канферэнцыі, Горадня, 18 лютага 2005 г. Горадня, 2006. С. 76—86.
- Сліж Н. Цудатворны абраз Маці Божай Студэнцкай і гарадзенская шляхта: ідэнтыфікацыя, радаводы, сувязі // Герольд Litherland. 2011. № 18. С. 41—93.
- Сліж Н. Частная жыццё пратэстантаў: развод капітана каралевскіх войскаў Самуэля Мнінскага і яго жонкі Констанцыі // *Viešosios ir privačiosios erdvės XVIII amžiaus Lietuvos Didžiojo Kunigaikštystėje / Sudarė R. Šmigelskytė-Stukienė. Vilnius, 2008. P. 333—346.*
- Сліж Н. Шляхецкі род Халецкіх у гісторыі Рэчыцкага павета // «Шостыя міжнародныя Доўнараўскія чытанні», міжнародная навуковая канферэнцыя «Шостыя міжнародныя Доўнараўскія чытанні», 14—15 лістапада 2007 г.: Ч. 2: Рэчыца ў часе і прасторы: 795 год заснавання горада / Адк. рэд. В.М. Лебедзева. Гомель, 2008. С. 62—81.
- Сліж Н. Як вярнуць збеглую жонку: прыгоды з жыцця Ульяны Гарнастаевай з роду Багавіцінавічаў (?—1575) // *Homo historicus*. 2008. С. 78—91.
- Сліж Н., Гардзееў М. Шляхецкія тэстаменты 16 — пачатку 18 ст. // Гістарычны альманах. Т. 3. Гародня, 2000. С. 90—110.
- Собчук В. Волинський шляхетський рід Гостських // Соціум. Альманах соціальної історії. Київ, 2005. Вип. 5. С. 143—164.
- Спасович В.Д. Об отношениях супругов по имуществу по древнему польскому праву // Сочинения Спасовича В.Д. Т. 3. СПб., 1890. С. 147—160.
- Старостина И. Применение новеллы Юстиниана в суде Великого Княжества Литовского в 1538 г. (на основании материалов книги Литовской метрики № 228) // *Z dziejów kultury prawnej. Studia ofiarowane Profesorowi Juliuszowi Bardachowi w dziewięćdziesięciolecie urodzin. Warszawa, 2004. S. 134—149.*
- Старостина И.П. Судебник Казимира 1468 г. // Древнейшие государства на территории СССР. Материалы и исследования 1988—1989 гг. Москва, 1991. С. 170—344.
- Старостина И.П. Судебник Казимира 1468 г. о личной и семейной ответственности при уголовных преступлениях // Восточная Европа в древности и в средневековье / Под ред. Л. Черепнина. Москва, 1978. С. 252—260.
- Старченко Н. Не все так просто з тымі жінкамі // Український гуманітарний огляд. Вип. 1. С. 42—44.
- Старченко Н. Шлюбна стратегія вдів і кілька проблем навколі неі (шля-

- хетська Волинь кінця XVI ст.) // Київська старовина. 2000. №6. С. 58—74.
- Степовик Д.В. Українська графіка XVI—XVIII століть. Еволюція образної системи. Київ, 1982.
- Суворов Н. О церковных наказаниях. Опыт исследования по церковному праву. СПб., 1876.
- Суворов Н.С. Следы западно-католического церковного права в памятниках древнего русского права. Ярославль, 1888.
- Сумцов Н.О. Свадебных обрядах, преимущественно русских. Харьков, 1881.
- Сэбиан Д.У. Взаимовыручка и кумовство: родственные связи в Неккархаузене // Семья, дом и узы родства в истории / Под ред. Т. Зоколлы, О. Кошелевой, Ю. Шлюмбума. СПб., 2004. С. 243—269.
- Таўстале А. Права сямейнае паводле Літоўскіх Статутаў // Arche. 2009. № 7. С. 989—1021.
- Тихомиров М.Н. Исследование о Русской Правде (происхождение текстов). Москва; Ленинград, 1941.
- Трепп А.-Ш. Баланс между партнерством и различием и неравенством полов: супружеские отношения в буржуазной среде (1770—1830) // Семья, дом и узы родства в истории / Под ред. Т. Зоколлы, О. Кошелевой, Ю.Шлюмбума. СПб., 2004. С. 138—174.
- Толочко О.П. Краткая редакция Правды Русской: происхождение текста. Киев, 2009.
- Троїцкі А. Запоінкі і вяселле [у с. Гняздзілава Вілейскага павета] // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 113—126.
- Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край, снаряженной императорским географическим обществом. Юго-западный отдел. Т. 4: Обряды: родины, крестины, свадьба, похороны / Собр. П.П. Чувинский. СПб., 1877.
- Тэннехилл Р. Секс в истории / Пер. с англ. А.И. Блейз. Москва, 1995.
- Улащик Н.Н. Предисловие // Полное собрание русских летописей. Т. 35. Белорусско-литовские летописи / Подг. Н.Н. Улащик. Москва, 1980. С. 2—35.
- Фадзеева В. Беларускі ручнік. Мінск, 1994.
- Федароўскі М.Ф. Вяселле з-пад Свіслачы Ваўкавыскага павета // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 127—202.
- Федароўскі М.Ф. Люд беларускі. Мінск, 1991.
- Хаджнал Д. Европейский тип брачности в ретроспективе // Брачность, рождаемость, семья за три века / Под ред. А.Г. Вишневского, И.С. Кона. Москва, 1979. С. 14—70.
- Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнего дня / Общ. ред. и послесл. Г.М. Тавризян. Москва, 1992.
- Хойнацкий А. Западно-русские униатские требники сравнительно с требниками православными и латинскими // Труды Киевской Духовной Академии. №2. Киев, 1867. С. 137—179.
- Цігоў А. Златнічыя цэнтры Беларусі (ад даўніх часоў — да пачатку XX ст.) // Архіварыус. Вып. 7. Мінск, 2009. С. 205—220.
- Цыпин В.А. Церковное право. Москва, 1996.

- Чамярыцкі В.А. Баркулабаўскі летапіс // ЭГБ. Т. 1. Мінск, 1993. С. 308—309.
- Чарнецкий. История Литовского Статута с объяснением особенностей трех его редакций // Университетские известия. Киев, 1867. № 1. С. 1—36; № 10. С. 1—45.
- Чешмеджиев Д. Митрополит Киприан и култовете на българските светци // Studi Slavistici V. 2008. С. 15—30.
- Чисткова М. Иосиф Солтан II и церковно-литературная деятельность его времени // Latopisy Akademii Supraskiej. Vol. 1. Prawosławni w dziejach Rzeczypospolitej. Białystok, 2010. S. 37—48.
- Чернухін Є.К. Грецька рукописна спадщина в Києві. Історіографія та огляд матеріалів IV—XX ст. Київ, 2002.
- Чистович И.А. Очерк истории западно-русской церкви. Ч. 1. СПб., 1882.
- Шаблюк В.У. Ваўкавыск // ЭГБ. Т. 2. Мінск, 1994. С. 232—233.
- Шаланда А. Апісанне вяселля Цімаша Хмяльніцкага ў 1652 г. // Commentarii Polocenses Historici. 2005. Т. 2. С. 62—65.
- Шаланда А. Замкавы суд у Гарадзенскім павеце (другая палова XV—1566 г.) // Гарадзенскі палімпсест. 2009. Дзяржаўныя ўстановы і палітычнае жыццё. XV—XXст. / Пад рэд. А.Ф. Смаленчука, Н.У. Сліж. Гародня, 2009. С. 8—34.
- Шаланда А. Земскі суд Гарадзенскага павета (1555—1564 гг.) // Гарадзенскі палімпсест. 2009. Дзяржаўныя ўстановы і палітычнае жыццё. XV—XXст. / Пад рэд. А.Ф. Смаленчука, Н.У. Сліж. Гародня, 2009. С. 35—64.
- Шаставец У. Брэсцкая унія: перадгісторыя, падрыхтоўка і заключэнне // 3 гісторыі уніяцтва ў Беларусі (да 400-годдзя Брэсцкай уніі) / Пад рэд. М.В. Біча, П.А. Лойкі. Мінск, 1996. С. 40—53.
- Шматаў В.Ф. Беларуская кніжная гравюра XVI—XVIII стагоддзяў. Мінск, 1984.
- Шматаў В. Ф. Гравюры Лявонція Тарасевіча // Книга, бібліотечное дело и библиотеки Белоруссии. Минск, 1974. С. 265—273.
- Шматаў В. Тарасевіч Лявонцій // ЭГБ. Т. 6. Кн. 1. Мінск, 2001. С. 503—504.
- Шыманоўскі А.Н. Вяселле ў Мінскай губерні // Вяселле: Абрад. Мінск, 2004. С. 230—264.
- Щапов Я.Н. Брак и семья в Древней Руси // Вопросы истории. 1970. № 10. С. 216—219.
- Щапов Я.Н. Византийское и южнославянское правовое наследие на Руси в XI—XIII вв. Москва, 1978.
- Щапов Я. Государство и церковь Древней Руси X—XIII вв. Москва, 1989.
- Щапов Я.Н. Княжеские уставы и церковь в Древней Руси XI—XIV вв. Москва, 1972.
- Щапов Я. Прохирон в восточнославянской письменности // Византийский временник. 1977. Т. 38. С. 48—58.
- Щапов Я. Эклога законов в русской письменной традиции // Византийский временник. 1993. Т. 54. С. 93—104.
- Юхо Я. Звычайнае права // ЭГБ. Т. 3. Мінск, 1996. С. 433—435.
- Юхо Я. Кароткі нарыс гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Мінск, 1992.
- Ючас М. Применение Статута 1588 г. в судебной практике XVII—

- XVIII веков // Первый Литовский Статут 1529 г. Вильнюс, 1982. С. 78—86.
- Ягорава І.Ю. «Русалля» з «Радзівілаўскага летапісу» // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. 1982. № 2. С. 28—30.
- Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна). Київ, 1993.
- Якубовский И.Б. Земские привилегии Великого княжества Литовского // ЖМНП. 1903, апрель. С. 239—278.
- Янин В. Законодательство Древней Руси. Т. 1. Москва, 1984.
- Янушкевіч А. М. Вялікае княства Літоўскае і Інфлянцкая вайна 1558—1570 гг. Мінск, 2007.
- Ярушевич А. Ревнитель православия князь Константин Иванович Острожский (1461—1530) и православная литовская Русь в его время. Смоленск, 1897.
- Ясинский М.Н. Уставные земские грамоты литовско-русского государства. Киев, 1889.
- Abraham W. Dziewosłęb. Studium z dziejów pierwotnego prawa małżeńskiego. Lwów, 1922.
- Abraham W. Zawarcie małżeństwa w pierwotnym prawie polskim. Lwów, 1925.
- Adamowicz A. Kościół Augsburski w Wilnie. Wilno, 1855.
- Aleksandrowicz-Szumlikowska M. Radziwiłłówny w świetle swoich testamentów. Warszawa, 1995.
- Alexandrowicz S. Nasiłowski Jerzy // PSB. T. 22. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1977. S. 587—588.
- Andriulis V. Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimios teisė. Vilnius, 2003.
- Antoniewicz M. Protoplaści książąt Radziwiłłów. Dzieje mitu i meandry historiografii. Warszawa, 2011.
- Asadauskienė N. Kiškų giminė LDK XV—XVII a. Vilnius, 2003.
- Assmann J. Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w cywilizacjach starożytnych / Przekład A. Kryczyńska-Pham. Warszawa, 2008.
- Augustyniak U. Dwór i klientela Krzysztofa Radziwiłła. Warszawa, 2001.
- Augustyniak U. Testamenty ewangelików reformowanych w Wielkim Księstwie Litewskim. Warszawa, 1992.
- Badecki K. Wstęp // Polska satyra mieszczańska. Nowiny sowiżrzańskie / Opr. K. Badecki. Kraków, 1950. S. V—XLVL.
- Banaszak M. Chrzest Żmudzi i jego reperkusje w Konstancji // Chrzest Litwy. Geneza, przebieg, konsekwencje / Pod red. M. Zahajkiewicza. Lublin, 1991. S. 57—70.
- Bardach J. Statuty litewskie jako wyraz kultury prawnej epoki i ich oddziaływanie na kraje sąsiednie // Między Wschodem a Zachodem / Pod red. J. Kłoczowskiego. Cz. 1: Kultura umysłowa (Materiały konferencji 12—14 VI 1984). Seria: Dzieje Lubelszczyzny. T. 6. Warszawa, 1989. S. 305—338.
- Bardach J. Świecki charakter zwyczajowego prawa małżeńskiego ludności ruskiej Wielkiego Księstwa Litewskiego (XV—XVII wieku) // Czasopismo Prawno-Historyczne. 1963. T. XV. Z. I. S. 85—148.
- Bardach J. Trzecizna — część swobodna w litewskim prawie majątkowym XV—XVI wieku // O dawnej i niedawnej Litwie. Poznań, 1988. S. 120—139.



- Bartkiewicz M. *Odzież i wnętrza domów mieszczańskich w Polsce w drugiej połowie XVI i w XVII wieku*. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1974.
- Bastl B. *Austrian Aristocratic Rituals in Pregnancy, Childbirth and Baptism from 15<sup>th</sup> — 18<sup>th</sup> Centuries* // Paper held at the 16<sup>th</sup> Century Studies Conference at St. Louis, Missouri, 9—12 December 1993.
- Bastl B. *Eherliche Sexualität in der Frühen Neuzeit zwischen lust und last. Die Imtrutzia de Fürsten Karl Eusebius von Liechtenstein* // *Archiv für Kulturgeschichte*. 1996. № 78/2. S. 277—301.
- Bastl B. *Manifestation of Social Identity. The Noble Woman and Her Family* // Paper held at the conference «Infinite Boundaries: Separation and Unity in Early Modern German Lands: First International Conference of FNI (Frühe Neuzeit Interdisziplinär), Duke University, Durham, NC, April 20—22, 1995.
- Behrend-Martinez E. *Unfit for Marriage. Impotent Spouses on Trail in the Basque Region of Spain, 1650—1750*. University of Nevada Press, Reno, Nevada, USA, 2007.
- Bingham C. *Seventeenth-Century Attitudes toward Deviant Sex* // *Journal of Interdisciplinary History*. Vol. 1. No. 3 (Spring, 1971). P. 447—468.
- Bloch M. *Spółeczeństwo feudalne* / Tłum. E. Bąkowska, wst. A. Grabski. Warszawa, 1981.
- Błaszczyk G. *Dzieje stosunków polsko-litewskich*. T. II. *Od Krewa do Lublina*. Cz. 1. Poznań, 2007.
- Bogucka M. *Białogłowa w dawnej Polsce. Kobieta w społeczeństwie polskim XVI—XVIII wieku na tle porównawczym*. Warszawa, 1998.
- Boniecki A. *Herbarz Polski*. T. 5. Warszawa, 1903.
- Borkowska M. *Dekret w niebieskim ferrorany parlamencie*. Kraków, 1984.
- Borowik P. *Jurydyki miasta Grodna w XV—XVIII wieku. Stanowy podział nieruchomości*. Supraśl, 2005.
- Bossowski F. *Nowela Justynjana 115 — Statut Litewski I R.IV. Art 13 (14), Statut Litewski II i III R. VIII. Art. 7. — T. X. Cz. 1. Art. 167* // *Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterechsetnej rocznicy wydania pierwszego Statutu Litewskiego*. Wilno, 1935. S. 107—111.
- Brückner A. *Dzieje kultury polskiej*. T. II. *Polska u szczytu potęgi*. Warszawa, 1991.
- Brudage J.A. *Law, Sex, and Christian Society in Medieval Europe*. Chicago; London, 1987.
- Bullough V.L. *Sexual Variance in Society and History*. Chicago and London, 1974.
- Cadden J. *Meaning of Sex Difference in the Middle Ages. Medicine, science, and culture*. Cambridge, 1994.
- Champlin J.M. *Marriage, Liturgy of* // *The New Dictionary of Sacramental Worship* / Editor Peter E. Fink. Collegeville, 1990. P. 796—797.
- Czacki T. *O litewskich i polskich prawach, o ich duchu, źródłach, związku, i o rzeczach zawartych w pierwszym Statucie dla Litwy, 1529 roku wydany*. T. 2. Kraków, 1861.
- Daniłowicz I. *Latopisiec Litwy i kronika ruska*. Wilno, 1827.
- Daniłowicz I. *Opisanie bibliograficzne dotąd znanych egzemplarzy Statutu Litewskiego, rękopiśmiennych i edycy drukowanych, tak w ruskim oryginalnym, jako też w polskim i łacińskim języku* // *Dziennik Wileński*. 1823. T. 2. S. 168—177.

- Daniłowicz I. Rzut oka historyczny na prawodawstwo litewskie // *Pamiętnik Naukowy*. 1837. T. 1. Zesz. 2. S. 235—267.
- Dąbkowski P. Dobra rodowe i nabyte w prawie litewskim od XIV do XVI wieku. Lwów, 1916.
- Davidson N. *Theology, Nature and the Law: Sexual Sin and Sexual Crime in Italy from the Fourteenth to the Seventeenth Century* // *Crime, Society and the Law in Renaissance Italy* / Edited by T. Dean, K.J.P. Lowe. Cambridge, 1994. P. 74—98.
- D'Elia A. F. Marriage, Sexual Pleasure, and Learned Brides in the Wedding Orations of Fifteenth-Century Italy // *Renaissance Quarterly*. Vol. 55. No. 2 (Summer, 2002). P. 379—433.
- Donahue Ch. Jr. *Law, Marriage, and Society in the Later Middle Ages: Arguments about Marriage in Five Courts*. Cambridge, 2007.
- Dubas-Urwanowicz E. Magnackie małżeństwa mieszane w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI—XVII w. // *Władza i prestiż. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI—XVI-II wieku*. Białystok, 2003. S. 561—586.
- Ehrenkreitz S. Stan badań nad Statutami litewskimi // *Ateneum Wileńskie*. 1924. № 7—8. S. 323—338.
- Eistreicher K. *Bibliografia polska*. T. XXIX. Kraków, 1933.
- Ernst U. Eheauflösung im multikonfessionellen Staat der frühen Neuzeit. Kapitel 5 Artikel 20 des Dritten Statuts des Großfürstentums Litauen von 1588. Режим доступа: <http://www.forhistiur.de/zitat/0510ernst.htm>.
- Falkowski E. Ustrój Wileńskiego kościoła Ewangelicko-Reformowanego (była Jednota Ewangelicko-Reformowana Wielkiego Księstwa Litewskiego): jego stosunek do Państwa Polskiego i jego uprawnienia w dziedzinie prawa małżeńskiego. Wilno, 1936.
- Federowski M. *Lud Białoruski. Materiały do etnografii słowiańskiej zgromadzone w latach 1877—1905*. T. V. Pieśni. Warszawa, 1958.
- Filipczak-Kocur A. Wesele Zygmunta III i Anny w 1592 r. oraz koronacja królowej w relacjach niemieckojęzycznych i polskich gazet ulotniczych // *Wesela, chrzciny i pogrzeby w XVI—XVIII wieku. Kultura życia i śmierci* / Pod red. H. Suchojady. Warszawa, 2001. S. 91—104.
- Friedman D. *Pan niepokorny. Kulturowa historia penisa* / Przekł. I. Kolczyńska. Warszawa, 2003.
- Frost R. *The Nobility of Poland — Lithuania, 1569—1795* // *The European Nobilities in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. Vol. 2: Northern, Central and Eastern Europe / Editing by H.M. Scoot. London; New York, 1995. P. 183—222.
- Gajda E. Prawne aspekty «rozvodu» w doktrynie prawosławnej a wybrane zagadnienia katolickiej nierozzerwalności małżeństwa // *Małżeństwa w prawie świeckim i w prawie kanonicznym*. Katowice, 1996. S. 257—269.
- Gies F., Gies J. *Marriage and the Family in the Middle Ages*. Toronto, 1987.
- Gloger Z. *Encyklopedia staropolska ilustrowana*. T. III. Warszawa, 1902.
- Gloger Z. *Obchody weselne przez Pruskiego*. Cz. 1. Kraków, 1869.
- Gmiterek H. Problemy unifikacji liturgii braci czeskich i kalwinów w Rzeczypospolitej XVI—XVII w. // *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F. Historia*. Vol. XL. 1985. S. 93—114.

- Godek S. Elementy prawa rzymskiego w III Statucie litewskim (1588). Warszawa, 2004.
- Goliński J. Barbara i Zygmunt August. Renesansowe kroniki i listy o miłości tragicznie spełnionej // *Między Zachodem a Wschodem. Studia ku czci profesora Jacka Staszewskiego*. T. II. Warszawa, 2003. S. 191—198.
- Goody J. *The Development of the Family and Marriage in Europe*. Cambridge, 1983.
- Halecki O. *From Florence to Brest (1439—1596)*. Rome, 1958.
- Hanter W.A. *Roman Law in the Order of a Code*. Fourth edition. London, 1803.
- Harris B. J. *English Aristocratic Women, 1450—1550. Marriage and Family, Property and Careers*. Oxford, 2002.
- Hedemann O. Testamenty brasławsko-dziśnieńskie XVII—XVI-II wieku jako źródło historyczne. Wilno, 1935.
- Herby rycerstwa polskiego przez Bartosza Paprockiego zebrane i wydane r. p. 1584; wydanie Kazimierza Józefa Turowskiego. Kraków, 1858.
- Howell M. *The Properties of Marriage in Late Medieval Europe: Commercial Wealth and the Creation of Modern Marriage* // *Love, Marriage, and Family Ties in the Later Middle Ages* / Edited by I. Davis, M. Müller, S. Rees Jones. Turnhout, Belgium, 2003. P. 17—61.
- Hube R. *Prawo polskie w 14-tym wieku: ustawodawstwo Kazimierza Wielkiego*. Warszawa, 1881.
- Imieliński K. *Kobieta i seks*. Warszawa, 1989.
- Jankowski Cz. *Powiat oszmiański. Materiały do dziejów ziemi i ludzi*. Cz. I. Petersburg, 1896.
- Jarczykowa M. Krzysztof Radziwiłł (1585—1640) w korespondencji Piotra Kochlewskiego // *Radziwiłłowie. Obrazy literackie, biografie, świadectwa historyczne*. Lublin, 2003. S. 69—80.
- Jarczykowa M. *Kultura epistolarna w kręgu Radziwiłłów birżańskich w XVII wieku*. Kielce, 1998.
- Jarczykowa M. *Obraz zaślubin Radziwiłłów birżańskich w piśmiennictwie okolicznościowym i w korespondencji z pierwszej połowy XVII wieku* // *Sarmackie teatrum*. T. 2: *Idee i rzeczywistość*. Red. R. Ociecek przy współudziale M. Barłowskiej. Katowice, 2001. S. 151—162.
- Jaroszek J. Radziwiłł Aleksander Ludwik // *PSB*. T. 30. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, Łódź, 1966—1987. S. 150—155.
- Jasnowski J. Chodkiewicz Grzegorz // *PSB*. T. 3. Kraków, 1937. S. 358—359.
- Jasnowski J. Chodkiewicz Iwan // *PSB*. T. 3. Kraków, 1937. S. 361.
- Jerusalimski K. Rosyjska emigracja w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVI w.: Nowe problemy, źródła, interpretacje // *Канструкцыя і дэканструкцыя Вялікага княства Літоўскага: матэрыялы міжнар. навук. канф., Гродна, 23—25 крас. 2004 г.* / Пад рэд. Н.У. Сліж. Мінск, 2007. С. 143—163.
- Kaganowicz S. Wilno jako żydowskie centrum kulturalne // *Wilno i Wileńszczyzna jako krajobraz i środowisko wielu kultur. Materiały I Międzynarodowej konferencji, Białystok 21—24 IX 1989*. T. I / Pod red. E. Feliksiak. Białystok, 1992. S. 220—223.
- Kałamajska-Saeed M. *Epitafium dla kaplicy w Gojcieniskach* // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. 2003. T. XLVII. S. 143—152.

- Kamen H. *The Iron Century. Social Change in Europe 1550—1660*. London, 1976.
- Kamieniecki J. Szymon Budny — zapomniana postać polskiej Reformacji. Wrocław, 2002.
- Katalog druków cyrylickich w zbiorach Biblioteki Narodowej / Oprac. Z. Żurawińska, Z. Jaroszewicz-Piersławcew. Warszawa, 2004.
- Kempa T. Konstanty Wasyl Ostrogski (ok. 1524/1525—1608), wojewoda kijowski i marszałek ziemi wołyńskiej. Toruń, 1997.
- Kempa T. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł Siemotka. Warszawa, 2000.
- Kempa T. Sołomerecki Iwan Wasylewicz // PSB. T. XL/3. Zesz. 166. Warszawa; Kraków, 2001. S. 327—329.
- Kempa T. Sołomerecki Mikołaj Lew // PSB. T. 40/3. Zesz. 166. Warszawa; Kraków 2001. S. 329.
- Kempa T. Zabiegi kniaziów Olelkowiczów Słuckich o uzyskanie miejsca w senacie po 1569 roku // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. 2003. T. XLVII. S. 65—88.
- Kiaupa Z. *Miasto* // *Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Analizy i obrazy*. Kraków, 2006. S. 355—370.
- Kingdon M.R. *Adultery and Divorces in Calvin's Geneva*. Cambridge; Massachusetts; London; England, 1995.
- Koczerska M. *Geneza, znaczenie i program badań nad kobietą i rodziną w średniowieczu i nowożytności* // *Kobieta i rodzina w średniowieczu i na progu czasów nowożytnych* / Pod red. Z.H. Nowaka, A. Radziwińskiego. Toruń, 1998. S. 7—17.
- Kopystiański A. *Księżę Michał Zygmuntowicz* // *Kwartalnik Historyczny*. 1906. Rocz. XX. S. 74—165.
- Koranyi K. O niektórych postanowieniach karnych Statutu Litewskiego z r. 1529. *Studium prawnoporównawcze* // *Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterechsetnej rocznicy wydania pierwszego Statutu Litewskiego*. Wilno, 1935. S. 149—154.
- Korpiola M. *Introduction: Regional Variations and Harmonization in Medieval Matrimonial Law* // *Regional Variations in Matrimonial Law and Custom in Europe, 1150—1600* / Edited by M. Korpiola. Leiden; Boston, 2011. P. 1—20.
- Kosman M. *Litewskie kazania pogrzebowe z pierwszej połowy XVII wieku* // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. T. XVII. 1972. S. 87—112.
- Kosman M. *Reformacja i Kontrreformacja w Wielkim Księstwie Litewskim w świetle propagandy wyznaniowej*. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1973.
- Kotłubaj E. *Galerja nieświeżska portretów Radziwiłłowskich*. Wilno, 1857.
- Kotłubaj E. *Życie Janusza Radziwiłła*. Wilno; Witebsk, 1859.
- Kotula R. *Najstarszy druk polskiej Agendy liturgicznej* // *Kwartalnik Historyczny*. Rocz. XXXVIII. Zesz. 1—2. Lwów, 1924. S. 331—333.
- Krahel T. *Historiografia (archi)diecezji Wileńskiej do roku 1939* // *Studia z historii Kościoła w Polsce*. T. 5. Warszawa, 1979. S. 9—179.
- Krakowiak Cz. *Aspekt liturgiczny* // *Encyklopedia katolicka*. T. 11. Lublin, 2006. S. 1083—1085.
- Kraśniński A.S. *Prawo kanoniczne*. Wilno, 1861.
- Kraushar A. *Lament Hrehorego Ościka* // *Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego*. T. XVIII. Z. I. Poznań, 1891. S. 389—395.

- Krawiec A. Seksualność w średniowiecznej Polsce. Poznań, 2000.
- Król S. 101 kobiet polskich. Warszawa, 1988.
- Kryczyński L. Historia meczetu w Wilnie: (próba monografii). Warszawa, 1937.
- Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterechsetnej rocznicy wydania pierwszego Statutu Litewskiego. Wilno, 1935.
- Księgi Wyznaniowe Kościoła Luterskiego. Warszawa, 1999.
- Kuchowich Z. Barbara Radziwiłłówna. Łódź, 1982.
- Kuchowich Z. Miłość staropolska. Łódź, 1982.
- Kuchowich Z. Wizerunki niepospolitych niewiast staropolskich XVI—XVI-II wieku. Łódź, 1974.
- Kulesza-Woronecka I. Rozwody w rodzinach magnackich w Polsce XVI—XVIII wieku. Poznań; Wrocław, 2002.
- Kumor B. Organizacja diecezji litewskich do końca XV w. // Chrzest Litwy. Geneza, przebieg, konsekwencje / Pod red. M. Zahajkiewicza. Lublin, 1991. S. 77—90.
- Kunsmaitė J. Provisions for Widowhood in the Legal Sources of Sixteenth-Century Lithuania. Doctoral Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy. Budapest, Hungary, 2009. Website: <http://www.hist-medstud.phd.ceu.hu/download/Defense,%20predefense/Kunsmaitė.pdf>.
- Kurczewski J. Biskupstwo wileńskie: od jego założenia do dni obecnych, zawierające dzieje i prace biskupów i duchowieństwa diecezji wileńskiej, oraz wykaz kościołów, klasztorów, szkół i zakładów dobroczynnych i społecznych. Wilno, 1912.
- Kurczewski J. Kościół Zamkowy czyli Katedra wileńska: w jej dziejowym, liturgicznym, architektonicznym i ekonomicznym rozwoju. Streszczenie aktów kapituły wileńskiej. T. III. Wilno, 1916.
- Kutrzeba S. Historia źródeł dawnego prawa polskiego. T. 1. Lwów; Warszawa; Kraków, 1926.
- Kutrzeba S. Polskie ustawy i artykuły wojskowe: od XV do XVIII wieku. Kraków, 1937.
- Laumenskaitė E. Handel // Kultura Wielkiego Księstwa Litewskiego. Analizy i obrazy. Kraków, 2006. S. 226—240.
- Letkiewicz E. Klejnoty w Polsce. Czasy ostatnich Jagiellonów i Wazów. Lublin, 2006.
- Levin E. Sex and Society in the World of the Orthodox Slavs, 900—1700. Ithaca; London, 1989.
- Liedke M. Mieszane związki małżeńskie a polonizacja możnych Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI wieku // Białostockie Zeszyty Historyczne. T. 7. Białystok, 1997. S. 127—132.
- Lind G. Common Law in Marriage: a Legal Institution for Cohabitation. Oxford University Press, 2008.
- Lukšaitė I. Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažosioje Lietuvoje: XVI a. trečias dešimtmetis — XVII a. pirmas dešimtmetis. Vilnius, 1999.
- Lulewicz H. Radziwiłł Krzysztof // PSB. T. 30. Warszawa; Wrocław; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1987. S. 264—276.
- Lulewicz H. Sapieha Lew // PSB. T. 35/1. Zesz. 144. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 84—104.
- Lulewicz H. Sapieha Jan Stanisław // PSB. T. 34/1. Zesz. 143. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 624—629.
- Lulewicz H. Radziwiłł Stanisław // PSB. T. 30. Wrocław; Warszawa;

- wa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1987. S. 363—367.
- Lulewicz H. Walka Radziwiłłów z Chodkiewiczami o dziedzictwo słuckie // *Miscellanea Historico-Archivistica*. T. III. Radziwiłłowie XVI—XVII wieku w kręgu polityki i kultury. Warszawa; Łódź, 1989. S. 201—215.
- Lulewicz H., Rachuba A. Urzędnicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV—XVIII wieku. Spisy. Kórnik, 1994.
- Maciejowski W.A. Historia prawodawstw słowiańskich. T. V. Obejmuje prawo cywilne karne, tudzież obu postępowanie organizacją sądową w przestworze XIV—XVIII wieku. Warszawa, 1865.
- Maciejowski W.A. Polska aż do pierwszej połowy XVII wieku pod względem obyczajów i zwyczajów w czterech częściach opisana. T. 2. Polska i Ruś aż do pierwszej połowy XVII wieku. Petersburg; Warszawa, 1858.
- Maciejowski W.A. Polska aż do pierwszej połowy XVII wieku pod względem obyczajów i zwyczajów w czterech częściach opisana. T. 3. Petersburg; Warszawa, 1859.
- Macieszewski J. Szlachta Polska i jej państwa. Warszawa, 1986.
- Markiewicz A. Hornostaj Gabriel // *PSB*. T. IX. Warszawa, 1960—1961. S. 626—627.
- Marriage // *The Encyclopedia of Protestantism*. Vol. 3. L—R / Editor Hans J. Hillerbrand. Routledge; New York; London, 2003. P. 1161—1162.
- Martin Lynn A. Alcohol, Sex, and Gender in Late Medieval and Early Modern Europe. Chippenham, Wiltshire, 2001.
- McNamara Jo Ann, Wemple S. The Power of Women through the Family in Medieval Europe 500—1100 // *Women and Power in the Middle Ages*. Athens and London, 1988. P. 83—101.
- Melkebeek Vleeschouwers-Van M. Incestuous Marriages: Formal Rules and Social Practice in the Southern Burgundian Netherlands // *Love, Marriage, and Family Ties in the Later Middle Ages* / Edited by Isabel Davis, Miriam Müller, Sarah Rees Jones. Turnhout, Belgium, 2003. P. 77—95.
- Michalewiczowa B. Sapięha Bohdan // *PSB*. T. 34/4. Zesz. 143. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 591—593.
- Mienicki R. Chodkiewicz Krzysztof // *PSB*. T. 3. Kraków, 1937. S. 369—370.
- Mironowicz A. Diecezja Białoruska w XVII i XVIII wieku. Białystok, 2008.
- Mironowicz A. Kościół prawosławny w państwie Piastów i Jagiellonów. Białystok, 2003.
- Mironowicz A. Prawosławne żony i matki królów książąt polskich // *Latopisy Akademii Supraskiej*. Vol. 1. Prawosławni w dziejach Rzeczypospolitej. Białystok, 2010. S. 11—25.
- Morre H.L. The Divisions within: Sex, Gender and Sexual Difference. Polity Press, 1994.
- Moxey K. Peasants, Warriors and Wives. Popular Imagery in the Reformation. Chicago and London, 1989.
- Mroszek K. Epitalamium staropolski. Między tradycją literacką a obrzędem weselnym. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1989.
- Muir E. Ritual in Early Modern Europe. Cambridge, 2005.
- Nad złoto droższe. Skarby Biblioteki Narodowej / Pod red. Haliny Tchórzewskiej-Kabata; przy współpracy Macieja Dąbrowskiego. Projekt i realizacja wersji elektronicznej W. Bukowicz, współpraca H. Tchórzews-

- ka-Kabata. Warszawa, Biblioteka Narodowa, 2003. Рэжым доступу: [www.bn.org.pl/download/document/1236004281.pdf](http://www.bn.org.pl/download/document/1236004281.pdf).
- Nagielski M. Sapieha Mikołaj // PSB. T. 35/1. Zesz. 144. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 124—127.
- Niedźwiedz J. Nieśmiertelne teatru sławy. Teoria i praktyka twórczości panegirycznej na Litwie w XVII—XVIII w. Kraków, 2003.
- Niesiecki K. Herbarz Polski. T. 4. Lipsk, 1839; T. 8. Lipsk, 1841; T. 9. Lipsk, 1841.
- Nowakowski P. Metropolita kijowski Piotr Mogiła i jego reforma liturgiczna // «Pokazania Cerkwie prawdziwej...». Studia nad dziejami i kulturą Kościoła prawosławnego w Rzeczypospolitej / Pod red. P. Chomika. Białystok, 2004. S. 85—102.
- Obertyński Z. Agenda Wileńska 1499 r. Lwów, 1929.
- Obolensky D. A «Philorhomaioi Anthropos»: Metropolitan Cyprian of Kiev and All Russia (1375—1406) // *Dumbarton Oaks Papers*. Vol. 32. 1978. P. 77—98.
- Ochmański J. Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie. Poznań, 1972.
- Ochmański J. Historia Litwy. Wyd. 3. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1990.
- Olczak S. Fundacje kościołów parafialnych w diecezji wileńskiej do końca XVII stulecia // *Chrzest Litwy*. Genez, przebieg, konsekwencje / Pod red. M. Zahajkiewicza. Lublin, 1991. S. 91—108.
- Pabiasz W. Małżeństwo i etyka seksualna w teologicznej refleksji Marcina Lutra. Częstochowa, 1993.
- Payer P.J. The Bridling of Desire: Views of Sex in the Later Middle Ages. Toronto; Buffalo; London, 1993.
- Paździor S. Aspekt prawnokanoniczny // *Encyklopedia katolicka*. T. 11. Lublin, 2006. S. 1086—1094.
- Paździor S. Małżeństwo mieszane // *Encyklopedia katolicka*. T. 11. Lublin, 2006. S. 1114—1116.
- Pedersen F. Marriage Disputes in Medieval England. Continuum International Publishing Group, 2000.
- Pietkiewicz K. Kieżgajłowie i ich latyfundium do połowy XVI wieku. Poznań, 1982.
- Pietkiewicz K. Wielkie Księstwo Litewskie pod rządami Aleksandra Jagiełłończyka. Poznań, 1995.
- Pociecha W. Królowa Bona (1494—1557). Czasy i ludzi odrodzenia. T. III. Poznań, 1949.
- Podskalsky G. Chrześcijaństwo i literatura teologiczna na Rusi Kijowskiej (988—1237) / Przekład J. Zychowicz. Kraków, 2000.
- Popiołek B. Kobiety świat w czasach Augusta II. Studia nad mentalnością kobiet z kręgów szlacheckich. Kraków, 2003.
- Prochaska A. Dzieje Witolda Wielkiego księcia Litwy / wydanie na podstawie edycji z roku 1914. Kraków, 2008.
- Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis. Tarpt. mokslinės konferencijos medžiaga, 1993 03 09—10, Vilnius. Vilnius, 1994.
- Ptaśnik J. Bonerowie // *Rocznik Krakowski*. 1905. T. VII. S. 135—186.
- Rachuba A. Sapieha Jan Piotr // PSB. T. 34/1. Zesz. 143. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 621—624.
- Rachuba A. Sapieha Kazimierz Jan Paweł // PSB. T. 35/1. Zesz. 144. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 37—46.



- Rachuba A. Sapieha Kazimierz Leon // PSB. T. 35/1. Zesz. 144. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 31—37.
- Rachuba A. Sapieha Krzysztof Mikołaj // PSB. T. 35/1. Zesz. 144. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 70—71.
- Rachuba A. Sapieha Kazimierz // PSB. T. 35/1. Zesz. 144. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 50—51.
- Rachuba A. Sapieha Paweł // PSB. T. 35/1. Zesz. 144. Warszawa; Wrocław; Kraków, 1993. S. 138—148.
- Rachuba A. Sapieżyna z Gosiewskich Teresa // PSB. T. 35. Zesz. 144. Warszawa; Kraków, 1994. S. 173—174.
- Reynolds P.L. The Regional Origins of Theories about Marital Consent and Consummation during the Twelfth Century // *Regional Variations in Matrimonial Law and Custom in Europe, 1150—1600* / Edited by M. Korpiola. Leiden; Boston, 2011. P. 43—76.
- Rękopisy cerkiewnosłowiańskie w Polsce. Katalog / Oprac. A. Naumow, A. Kaszlej. Kraków, 2002.
- Roman S. Przepisy prawa polskiego w rękopisie supaskim z początku XVI wieku // *Czasopismo Prawno-Historyczne*. 1965. T. XVII. Zesz. 1. S. 75—101.
- Rychlinski Cz. Małżeństwo w Kościele katolickim // *Encyklopedia katolicka*. T. 11. Lublin, 2006. S. 1063—1064.
- Rychlinski Cz. Ujęcie systematyczne // *Encyklopedia katolicka*. T. 11. Lublin, 2006. S. 1067—1068.
- Rzońca J. Ceremoniał zaślubin i koronacji Bony Sforcy // *Wesela, chrzciny i pogrzeby w XVI—XVIII wieku. Kultura życia i śmierci* / Pod red. H. Suchojada. Warszawa, 2001. S. 74—90.
- Sabean D.W. Social Background to Vetterleeswirtschaft: Kinship in Neckarhausen // *Rudolf Vierhaus et al. Frühe Moderne?* Göttingen, 1992. P. 113—132.
- Sajkowski A. Od Sierotki do Rybeńki. W kręgu radziwiłłowskiego mecena-tu. Poznań, 1965.
- Sajkowski A. Opowieści misjonarzy konkwistadorów pielgrzymów i innych świata ciekawych. Poznań, 1991.
- Sajkowski A. Staropolska miłość. Z dawnych listów i pamiątek. Poznań, 1981.
- Sahanowicz H. Północna Białoruś w opisie Paula Oderborna z 1581 roku // *Litwa w epoce Wazów* / Pod red. W. Kreigseisena, A. Rachuby. Warszawa, 2006. S. 429—434.
- Schatz K. Sobory powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła. Kraków, 2001.
- Schenk W. Z dziejów liturgii w Polsce // *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. Lublin, 1969. S. 139—218.
- Schmeiser J.A. Marriage, Canonical Issues Concerning // *The New Dictionary of Sacramental Worship*. Editor Peter E. Fink. Collegeville, 1990. P. 776—791.
- Schmidt J.R. Marriage, Canon Law of // *The New Catholic Encyclopedia*. Vol. IX: Ma to Mor. Washington, 1967. P. 271—274.
- Szczaniecki P. Służba Boża w dawnej Polsce. *Studia o Mszy Św.* Poznań; Warszawa; Lublin, 1962.
- Seredyka J. Księżniczka i chudopacholek. Zofia z Radziwiłłów Dorohostajska — Stanisław Tymiński. Opole, 1995.
- Sliz N. Noblewomen's Dowries in the Grand Duchy of Lithuania in the Sixteenth — Seventeenth Centuries // *A Journal of Belarusian Studies*. 2013. Vol. 7. S. 83—108.

- Sobański R. Wyznaczniki kanonicznego prawa małżeńskiego // *Małżeństwo w prawie świeckim i prawie kanonicznym*. Katowice, 1994. S. 183—193.
- Spierski Z. Kiszka Piotr // *PSB*. T. XII. Wrocław, Warszawa, Kraków, 1966—1977. S. 514—515.
- Spitzer A. Marriage // *The New Catholic Encyclopedia*. Vol. IX: Ma to Mor. Washington, 1967. P. 258—262.
- Spring E. Law, Land and Family. Aristocratic Inheritance in England, 1300—1800. USA, 1993.
- Stadnicki K. Bracia Władysława-Jagielli Olgierdowicza króla Polski, Wielkiego Xięcia Litwy. Lwów, 1867.
- Stone L. The Family, Sex and Marriage in England, 1500—1800. New York; Hagerstown; San Francisco; London, 1977.
- Strasser U. State of Virginity: Gender, Relation, and Politics in an Early Modern Catholic States. USA, 2004.
- Straszewicz M. Testament Anny z Korsaków Rahoziny z 1563 roku. Przyczynek do dziejów jeńców połockich // *Przegląd Historyczny*. 2005. T. XCVI. Zesz. 3. S. 449—458.
- Szamek J. Polskie złotnictwo. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1988.
- Ślękowa L. Muza domowa. Okolicznościowa poezja rodzinna czasów renesansu i baroku. Wrocław, 1991.
- Śliż N. Obrzędy weselne jako droga przekazywania tradycji w rodzinie szlacheckiej w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI—XVII wieku // *Tradycja — metody przekazywania i formy upamiętnienia w państwie polsko-litewskim, XV — pierwsza połowa XIX wieku*. Materiały XIX konferencji Komisji Lituanistycznej przy Komitecie Nauk Historycznych PAN w dniach 21—22 września 2010 / Pod red. U. Augustyniak. Warszawa, 2011. S. 185—200.
- Śliż N. O XVII-wiecznych obrzędach weselnych na podstawie rękopisów z biblioteki Śliżniów // *Barok*. 2012. XIX/1 (37). S. 173—185.
- Śliż N. Testament Piotra Kochlewskiego, sędziego ziemskiego brzeskiego z 1646 roku // *Zapiski Historyczne*. 2007. T. LXXII. Zesz. 1. S. 97—109.
- Targosz K. Królewskie uroczystości weselne w Krakowie i na Wawelu 1512—1605. Kraków, 2007.
- Tereškinas A. Imperfect Communities. Identity, Discourse and Nation in the Seventeenth Century Grand Duchy of Lithuania. Vilnius, 2005.
- Tęgowski J. Kilka słów o małżeństwach Wielkiego Księcia Litewskiego Olgierda Giedyminowicza // *Actes testantibus*. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича / Відпов. редактор Микола Литвин (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник наукових праць. Вип. 20. Львів, 2011. С. 646—654.
- Tęgowski J. Kilka uwag o genealogii kniaziów Kroszyńskich do końca XV wieku // *Genealogia*. T. 13. 2003. S. 39—40.
- Tęgowski J. Małżeństwa księcia Witolda Kiejstutowicza // *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego*. R. 2 (13). 1995. S. 177—182.
- Tęgowski J. Małżeństwo Wigunta Olgierdowicza w politycznych planach króla Władysława Jagielli // *Genealogia*. T. 7. 1996. S. 57—68.
- Tęgowski J. Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów. Poznań; Wrocław, 1999.

- Tęgowski J. Przodkowie Zofii Holszańskiej, czwartej żony Władysława Jagiełły // *Genealogia*. T. 8. 1996. S. 27—45.
- Tęgowski J. Rodowód kniaziów Świrskich do końca XVI wieku. Wrocław, 2011.
- Tęgowski J. Ślub tajemny Jana Janowicza Zaberzezińskiego. Garść uwag o powiązaniach elity możnowładczej na Litwie w XV i na początku XVI wieku // *Średniowiecze polskie i powszechne* / Pod red. I. Panica, J. Sperki. T. 2. Katowice, 2002. S. 246—257.
- The Marital Economy in Scandinavia and Britain 1400—1900 / Edited by M. Ågren, A. Erickson. Aldershot; Ashgate, 2004.
- Trawicka Z. Działalność polityczna i reformacyjna Piotra Kochlewskiego // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. T. VIII. Warszawa, 1963. S. 125—148.
- Trawicka Z. Memoriał Piotra Kochlewskiego // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. T. XX. Warszawa, 1975. S. 185—199.
- Trębska M. Grzecznie i niegrzecznie w weselnych oracjach. Od konkurów do zrękowin // *Napis*. 2004. № 1 (10). S. 65—80.
- Trębska M. Mowy weselne na tle staropolskiego obrzędu weselnego. Na podstawie rękopiśmiennego zbioru «Penu synopticum» Stanisława Różyckiego // *Barok*. 2002. Tom IX. № 1—2 (17—18). S. 131—146.
- Trębska M. Obrzęd rzymski, perski, portugalski, celtycki... i sarmacki. Kultury obce w historycznych egzemplach obyczajowych na przykładzie oracji weselnych // *Napis*. 2005. № 1 (11). S. 97—110.
- Trębska M. Prolegomena do badań mów weselnych (w kręgu z drukowanymi zbiorami autorskimi) // *Scripta ma-*
- nent. Świadomość twórcza pisarzy epok dawnych / Red. J. Głazewski, M. M. Kacprzak. Warszawa, 2007. S. 136—166.
- Trębska M. Staropolskie szlacheckie oracje weselne. *Genealogia, obrzęd, źródła*. Warszawa, 2008.
- Turnau I. Słownik ubiorów. Tkaniny, wyroby pozatkackie, skóry, broń i klejnoty oraz barwy znane w Polsce od średniowiecza do początku XIX wieku. Warszawa, 1999.
- Turska K. Ubiór dworski w Polsce w dobie pierwszych Jagiellonów. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1987.
- Tyszkiewicz J. Łukiszki i inne ośrodki tatarskie Wileńszczyzny w XVI i XVII w. // *Wilno i Wileńszczyzna jako krajo-braz i środowisko wielu kultur. Materiały I Międzynarodowej konferencji, Białystok 21—24 IX 1989*. T. I / Pod red E. Feliksiak. Białystok, 1992. S. 319—328.
- Tworek S. Starania o ujednolicenie obrządku kalwińskiego w Polsce // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. 1971. T. XVI. S. 116—139.
- Valikonytė I. The Venets of Noblewomen in the Grand Duchy of Lithuania // *Lithuanian Historian Studies*. 1997. Vol. 2. P. 97—107.
- Vilimas D. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemės sistemos formavimasis (1564—1588). Vilnius, 2006.
- Vitkauskienė B. Złotnictwo wileńskie: ludzi i dzieła: XV—XVIII wiek. Warszawa, 2006.
- Wallace W. Albertus Magnus, Saint // *Dictionary of Scientific Biography*. New York, 1970. P. 99—103.
- Wandas A. Uwagi o języku tekstów prawnych z rękopisu supraskiego // *Czasopismo Prawno-His-*

- toryczne. 1965. T. XVII. Zesz. 1. S. 103—105.
- Wasilewski T. Testament Ostafiego Wołowicza // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. 1952. T. VII. S. 165—173.
- Wilczewski W. Spustoszenia wojenne w dekanacie słonimskim w czasie najścia moskiewskiego w połowie XVII wieku // *Nasza Przyszłość*. 2000. T. 94. S. 245—298.
- Wisner H. Radziwiłł Krzysztof // *PSB*. T. 30. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1987. S. 276—283.
- Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. Warszawa, 1895.
- Wolff J. Pacowie: Materiały historyko-genealogiczne. Petersburg, 1885.
- Wolff J. Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego, 1386—1795. Kraków, 1885.
- Wróbel J. Małżeństwo w kościele katolickim // *Encyklopedia katolicka*. T. 11. Lublin, 2006. S. 1064—1066.
- Uruski S. Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 1—10. Warszawa, 1904—1913; T. 14. Warszawa, 1917.
- Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy. T. I. Województwo wileńskie XIV—XVIII wiek / Pod red. A. Rachuby. Warszawa, 2004.
- Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy. T. IV. Ziemia smoleńska i województwo smoleńskie XIV—XVIII wiek / Pod red. A. Rachuby. Oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba, P. Romaniuk. Warszawa, 2003.
- Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy. Województwo trockie XIV—XVIII wiek / Pod red. A. Rachuby. Opr. H. Lulewicz, A. Rachuba, P. Romaniuk, A. Haratym. Przy współpr. A. Macuka i J. Aniszcanki. Warszawa, 2009.
- Zahajkiewicz M. Chrzest Litwy // *Chrzest Litwy*. Geneza, przebieg, konsekwencje / Pod red. M. Zahajkiewicza. Lublin, 1991. S. 35—56.
- Zawadzki J. Anna z Radziwiłłów Kiszczyna, 2 v Sadowska — burzliwe losy dziedziczki fortuny // *Władza i prestiż. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI—XVIII wieku*. Białystok, 2003. S. 381—392.
- Znosko A. Prawosławne prawo kościelne. Cz. 1. Warszawa, 1973.
- Żeromska-Ciesielska M. Religijność i obrzędowość świecka szlachty litewskiej na przykładzie domów Zawiszów i Szyrmów // *Cywilizacja prowincji Rzeczypospolitej szlacheckiej* / Pod red. A. Jankowskiego, A. Klondera. Bydgoszcz, 2004. S. 176—194.